

2014
ročník 66

4

9 770011 232004 04

Cena 40 Kč

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, signály o tom, že české děti mají problémy s chápáním přečteného textu, že čtení knih považují za stále méně atraktivní ve srovnání s novými, především vizuálními médii, se objevují již dlouho. Na tuto skutečnost upozorňují nejen mezinárodní srovnávací studie, ale také domácí výzkumy. Tento trend potvrzují i aktuální výsledky reprezentativního sociologického výzkumu dětské populace od 9 do 14 let, které přinášíme jako téma v tomto *Čtenáři v roce 2013* byl Knihovnický institut NK ČR, proto se část otázek zaměřovala i na zjišťování vztahu dětí ke knihovnám (výsledky této části přineseme v květnovém čísle).

Bude samozřejmě zajímavé, jak z takového hodnocení knihovny vyšly, ale důležitější bude, co si z něj pro svoji práci vyberou. Zda v něm najdou inspiraci k hledání nových způsobů práce s touto věkovou kategorií, nebo rezignují s pocitem, že vložená námaha stejně nepřinese kýžené výsledky. Doufáme, že první varianta převáží.

Už poněkoličkáte vás v dubnovém čísle informujeme o přípravách mezinárodního knižního veletrhu Svět knihy Praha, který oslaví dvacáté „narozenyiny“. Podrobnější informace o veletrhu a letošní hlavní zemi, již je Maďarsko, i o dalších zajímavostech tohoto setkání milovníků knih najdete v rozhovoru s ředitelkou společnosti Svět knihy.

Do Knihovny města Hradce Králové, která se v loňském roce přestěhovala do zrekonstruovaných prostor po továrně Vertex, vás zavede článek *Továrna pro knihovnu, knihovna pro město*. Představuje nové prostředí knihovny, seznamuje s architektonickým ztvárněním budovy a v celém vyznění je i pozvánkou k návštěvě této knihovny, jež se může pochlubit pozoruhodným počtem čtenářů vzhledem k velikosti města, širokou škálou služeb a řadou knihovnických ocenění.

A jaké vzácné knihy uchovává Pedagogická knihovna J. A. Komenského v Praze? Kromě speciálního fondu učebnic a vysokoškolských skript tu najdeme kmenologickou literaturu ze 17. a 18. století a je potěšitelné, že 11 těch nejvýznamnějších tisků bylo v roce 2007 zdigitalizováno a zpřístupněno odborné veřejnosti. Příjemné čtení vám přeje

Olga Kašková

• Sekce SDRUK ČR pro informační vzdělávání uživatelů a Městská knihovna Havířov ve spolupráci s Krajskou knihovnou Vysočiny v Havlíčkově Brodě srdečně zvou na již šestý seminář **Informační vzdělávání ve veřejných knihovnách**, který se uskuteční **23. a 24. dubna 2014** v Havířově. Seminář bude tradičně dvoudenní a opět bude koncipován jako workshopový. Další potřebné informace naleznete na webových stránkách SDRUK <http://www.sdruk.cz/sdruk/planovane-akce/clanek/planovane-akce/>.

• Svaz českých knihkupců a nakladatelů spolu se všemi významnými subjekty knižního trhu pořádá při příležitosti **Světového dne knihy a autorských práv 23. dubna 2014** kampaň **KNIHY bez DPH**. Jedná se o pozitivní kampaň s cílem odůvodnit veřejnosti, politikům i médiím, proč si knihy opravdu nižší DPH zaslouží. Zároveň je to příležitost otevřít i širší debatu o poslání knih a čtení v současném světě. Ve většině knihkupectví bude 23. 4. probíhat sleva na všechny knihy ve výši 15 %, kterou poskytují sami obchodníci. K akci funguje speciální web www.knihybezdp.cz a své stránky má akce i na facebooku. K dispozici pro příznivce budou i vysvětlující letáky, placky, záložky do knih, tašky.

• Již 20. ročník konference **INFORUM** se uskuteční ve dnech **27. a 28. května 2014** v prostorách Vysoké školy ekonomické v Praze. Konference je určena pro pracovníky akademických, odborných a veřejných knihoven, manažery, vědecké a výzkumné pracovníky, vysokoškolské učitele, specialisty v oblasti ICT, pracovníky veřejné správy, studenty i další zájemce o tuto problematiku. Veškeré informace včetně programu a přihlášek jsou na webu <http://www.inforum.cz/>.

NEUŠLO NÁM

• Dne **28. března 2014** byla slavnostně otevřena **Městská knihovna Kladno** v nových prostorách. Na náměstí Sítná byl tak v jedné budově sloučen provoz zejména centrální pobočky pro beletrii, oddělení pro děti, čítárny a internetového pracoviště. Další informace o knihovně vám přineseme v některém z dalších čísel *Čtenáře*.

České děti jako čtenáři v roce 2013

1. část

Článek o reprezentativním výzkumu dětského čtenářství je rozdělen do dvou částí, v této první se dočtete o metodice šetření, specifikách čtenářského chování dětí a vlivu rodiny na jejich čtení. V příštím čísle se budeme věnovat volnému času dětí včetně jejich vztahu k jiným médiím a především vztahu ke knihovnám. Nebudou chybět ani závěry a určitá doporučení týkající se nejen „dětských knihovníků“, ale všech, kteří s dětmi a se čtením přicházejí do kontaktu.

Sociologický výzkum dětského čtenářství *České děti jako čtenáři v roce 2013* byl iniciován Knihovnickým institutem NK ČR, který byl jeho garantem, a to za finanční podpory Ministerstva kultury. Jedná se o první reprezentativní výzkum čtení dětí od 9 do 14 let v ČR. Hlavním důvodem jeho vzniku byla jak návaznost na reprezentativní výzkum čtenářství dospělých, tak fakt, že žádný podobný výzkum takového rozsahu i zaměření nebyl zatím v ČR realizován.

Specifikou výzkumu byla část týkající se vztahu dětí ke knihovnám. Součástí výstupů jsou rovněž metodiky a doporučení (nejen) pro knihovníky, kteří chtějí s výsledky výzkumu dále pracovat a použít je například ve své praxi. Publikace o tomto výzkumu vyjde na podzim letošního roku.

METODOLOGIE VÝZKUMU

Samotný výzkum sestával ze dvou fází: základní kvantitativní se vzorkem 1519 respondentů, vedené dotazníkovou formou s dětmi v domácnostech, a kvalitativní, vedené metodou focus group se skupinami dětí ve vybraných školách (cca 5–7 dětí v jedné skupině ze stejného ročníku jedné školy), která základní výzkum doplňovala.

Sběr dat kvantitativního výzkumu byl reprezentativní, to znamená, že se jednalo o kvótní výběr, tedy sociodemografická struktura vzorku odpovídala sociodemografické struktuře naší populace dětí od 9 do 14 let. Obě části výzkumu provedla agentura Mediaresearch.

Scénář, který byl sestaven na základě kvantitativních výsledků, se zaměřoval na určité základní okruhy, jež vedly k pochopení dosažených výsledků. Jednalo se o:

- čtenářské motivace, frekvence čtení, žánrové preference;
- čtenářské zázemí v rodině;
- volnočasové aktivity dítěte;
- užití četby v konkurenci jiných médií;
- elektronické čtečky knih;
- zdroje informací;
- otázky na knihovny obecně;
- veřejné knihovny.

Kromě toho se výzkum zaměřoval například na otázky nečtenářství, oblíbenou knížku a knižního hrdinu, nové technologie a práci s nimi apod.

Jedná se o první reprezentativní výzkum čtení dětí od 9 do 14 let v ČR. Hlavním důvodem jeho vzniku byla jak návaznost na reprezentativní výzkum čtenářství dospělých, tak fakt, že žádný podobný výzkum takového rozsahu i zaměření nebyl zatím v ČR realizován.

Stejně jako u výzkumu dospělých se potvrdil výrazný rozdíl mezi chlapci a dívkami, dívky čtou více než chlapci a s věkem rozdíl spíše narůstají.

Dětské čtenářství bylo zkoumáno v kontextu rodiny, školy a základních sociodemografických aspektů (věk, pohlaví, sourozenci, velikost a místo bydliště, vzdělání otce a matky), dále bylo analyzováno postavení četby v rámci volného času, četba v konkurenci užití jiných médií a v neposlední řadě se výzkum zaměřoval na vztah dětí ke knihovnám.

Příprava probíhala na jaře a v létě 2013, organizace a realizace samotného výzkumu se uskutečnila na podzim téhož roku. Výzkum se inspiroval většími českými i zahraničními výzkumy dětského čtenářství, s některými sdílel výzkumné okruhy kvůli možné komparaci. Na projektu pracovali kromě zaměstnanců Knihovnického institutu NK ČR odborníci z akademické sféry, konkrétně z Univerzity Karlovy v Praze, Slezské univerzity v Opavě a Akademie věd ČR.

ČTENÁŘSKÉ CHOVÁNÍ

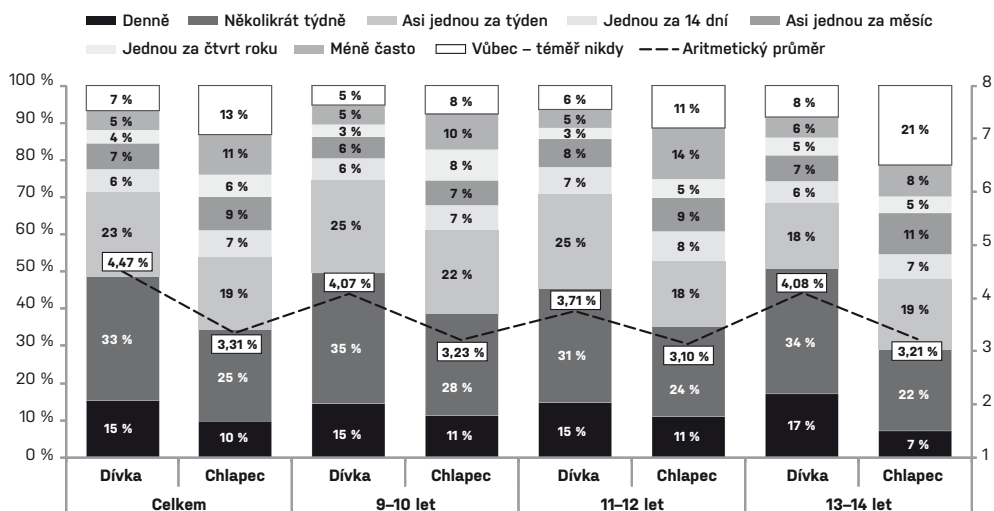
Genderové aspekty

Stejně jako u výzkumu dospělých se potvrdil výrazný rozdíl mezi chlapci a dívkami, dívky čtou více než chlapci a s věkem rozdíl spíše narůstají. Chlapce musejí rodiče do čtení více nutit.

- Zhruba 59 % dívek považuje čtení za zábavné, u chlapců je to však pouze 37 %.
- Dívky čtou častěji a déle (36 min. chlapci/48 min. dívky). S rostoucím věkem klesá vliv rodičů na čtení a chlapci přestávají číst úplně.
- Chlapci častěji považují čtení za nudné, zastaralé a také méně oceňují benefity čtení pro vzdělání.

Toto se potvrzuje i u rodičů, dětem předčítají či předčítaly spíše maminky a v dospělosti čte dvakrát tolik matek než otců. Výsledky výzkumu naznačují možný vztah mezi nečtenářstvím mužů-otců a nečtenářstvím chlapců, otcové v tomto směru nejsou svým dětem vzorem.

Graf č. 1 JAK ČASTO ČTEŠ KNIHY (kromě školních učebnic)? Celý vzorek, N=1519

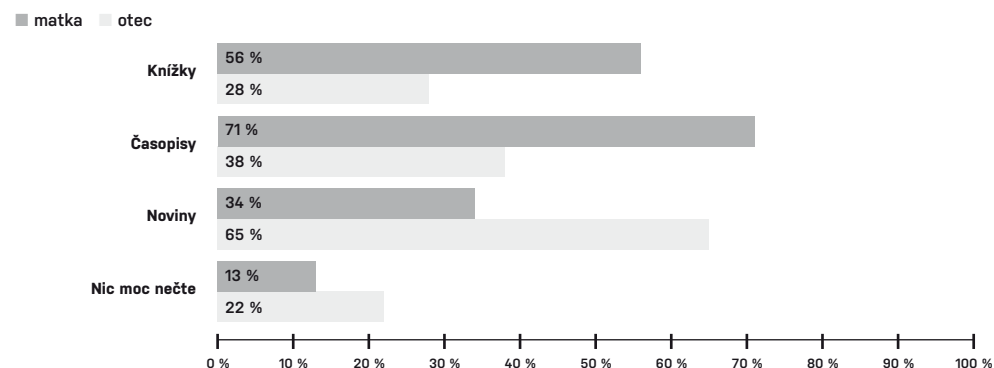
Čtenářské chování v rodině

Vliv rodiny na rozvoj čtenářství má nepopiratelný a zcela zásadní vliv, který se ve výzkumu potvrdil. Byl zkoumán třemi základními faktory. Zaprvé, zda si dotazované dítě uvědomuje, že jeho rodiče čtou, ať již knížky, časopisy nebo noviny. Zadruhé, zda rodiče někdy předčítali dítěti, a zatřetí, zda dítě dostává knihy jako dárky. Tyto tři oblasti měly vytvořit základní obraz o tom, jak dítě vnímá podporu svého čtenářství v rodině.

Velký vliv na postoje dětí v oblasti jejich přístupu ke knihám má rovněž vzdělání rodičů. Zejména rozdíl mezi rodiči bez maturity a s maturitou je významný. Zajímavé je, že děti z neúplných rodin mají ke knihám daleko vlnější vztah než děti z úplných rodin. Děti z úplných rodin a s vyšším vzděláním rodičů (zejména matky) alespoň v minulosti zažily předčítání častěji než děti z neúplných rodin (a s nižším vzděláním rodičů – zejména matky).

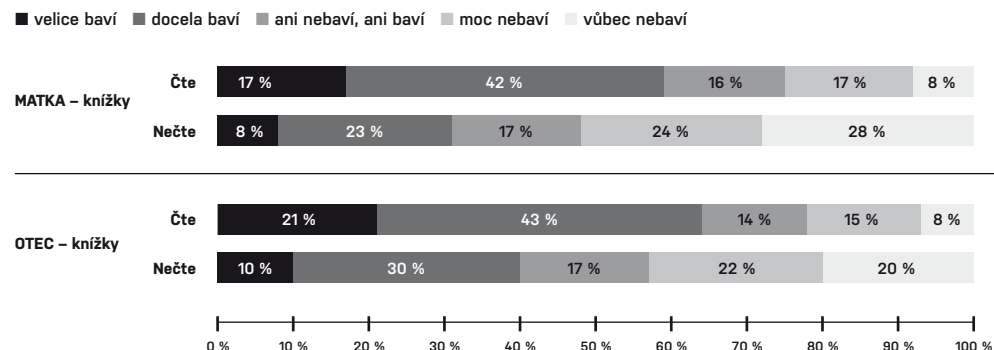
Většina českých dětí (75 %) dostává alespoň občas knížku jako dárek, častěji dívky než chlapci. Děti, které čtení baví, dostávají knihy jako dárek častěji a jsou obvykle dostatečně uspokojeny knihami jako dárky. Nečtenářům nevadí, že knihy jako dárky nedostávají.

Graf č. 2 ČTOU TAKÉ TVOJI RODIČE? Pokud rodič žije ve společné domácnosti, matka N=1497, otec N=1359

Zajímavé je zjištění, jestli děti čtení knih baví ve vztahu k tomu, jak intenzivní čtenáři jsou jejich rodiče. Velký vliv se prokazuje u obou rodičů: pokud maminku vnímají jako čtenářku knih, tak 17 % dětí čtení velice baví, což je dvakrát více, než pokud maminku jako čtenářku nevnímají. U otce je pak vliv podobný. Opačná negativní kategorie (vůbec nebaví) má také výrazně větší zastoupení u dětí, jejichž rodiče nečtou knihy.

Graf č. 3 Vliv rodičovského čtení knih na dětskou oblibu čtení Celý vzorek, N=1514

Četba je pro děti namáhavou činností a předpokládá jistou úroveň čtenářské gramotnosti. Důležitým a nezbytným jevem, který ovlivňuje vztah dětí k četbě, je tedy včasné získání dovednosti číst plynule a bez zadržávání.

Otec a matka mají obvykle poměrně odlišné čtenářské návyky, ženy čtou častěji knihy a časopisy, zatímco muži dávají přednost novinám. Samozřejmě do tohoto vztahu mohou vstupovat i jiné faktory jako pracovní vytíženost nebo nepochybně i selektivní vnímání aktivit rodičů dětmi. Matky s vyšším vzděláním čtou knihy častěji než ženy s nižším dokončeným vzděláním, otcové jsou nejčastěji vnímáni jako čtenáři novin nezávisle na dosaženém vzdělání.

Specifika dětského čtenářství

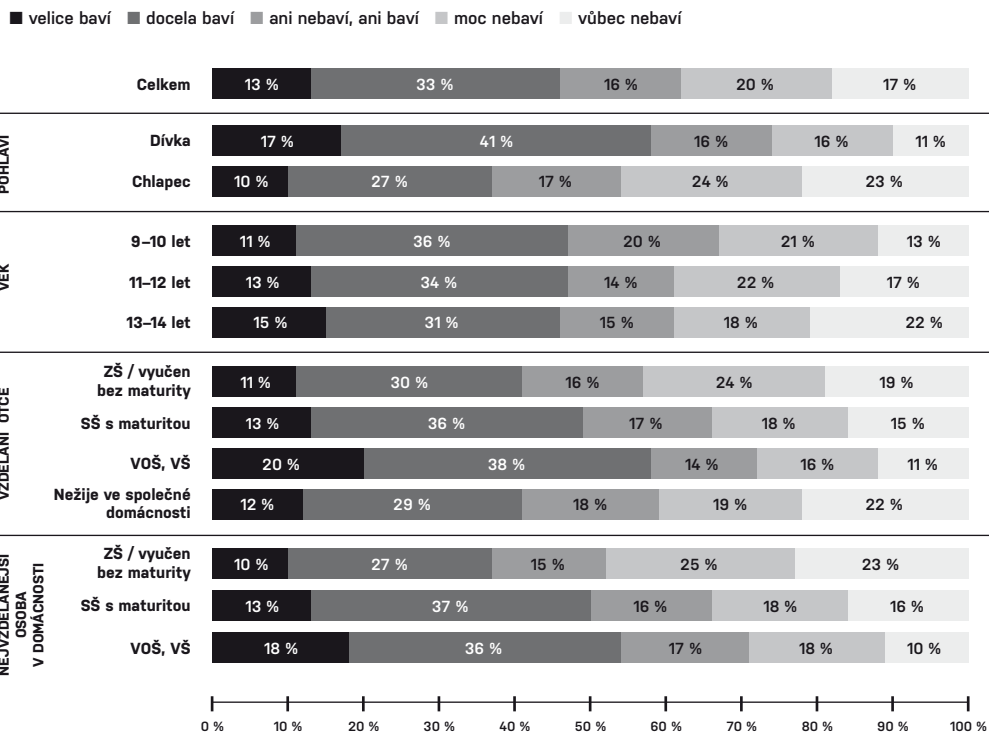
Čtení knih sice stále patří k zábavným činnostem volného času českých dětí (47 %), ale často je spojováno s nudou (či s nudnou chvílí, nudným dnem), což by ovšem nemělo být chápáno zcela ve špatném slova smyslu. Četba totiž vyžaduje soustředění a klid. Záleží především na dostatku času, který na čtení děti mají, a dalším klíčovým faktorem je to, zda objeví tu správnou knihu, která je zaujme a do které se nemusejí nutit.

Četba je pro děti namáhavou činností a předpokládá jistou úroveň čtenářské gramotnosti. Důležitým a nezbytným jevem, který ovlivňuje vztah dětí

k četbě, je tedy včasné získání dovednosti číst plynule a bez zadržávání.

„Já čtu knížky, jak se mi chce. Třeba o prázdninách jsem se hodně nudil, tak jsem je četl každý den, ale třeba i 2 hodiny nebo tak zase no, když se hodně nudím, když jedem někam autem, nebo tak, tak si tu knížku vezmu a přečtu si ji.“

Graf č. 4 **BAVÍ TĚ ČTENÍ KNIH?** Celý vzorek, N=1518

Četba musí v dnešní době konkurovat jiným (podle dětí zábavnějším) činnostem, především jsou to aktivity na internetu a hraní PC her. Přesto více než třetina českých dětí (35 %) stále považuje čtení za důležité pro vzdělání.

Pro více než čtvrtinu českých dětí je však čtení knih povinnost a více než pětinu dětí nutí číst rodiče. Téměř pětina dětí považuje čtení za nudné (18 %), pouze 10 % považuje čtení za „ztrátu času“.

Čtenářství funguje jako určitý indikátor vzdělanosti, například děti z víceletých gymnázií čtení baví výrazně více než děti ze základních škol a také častěji čtou knížky.

I podle dětí knížky rozvíjejí fantazii a slovní zásobu. Toto odlišuje čtenáře od nečtenářů. Ten kdo nečte, nebo čte málo, je na nižší úrovni čtenářské gramotnosti, nebo jednoduše řečeno, má hůře osvojenou dovednost čtení.

„Já si hlavně myslím, že to poznám (nečtenáře), když čteme ve škole nahlas před učitelkou, tak pořád koktají a slabikují.“

NEČTENÁŘI ANEB PROČ DĚTI NEČTOU?

Nejčastější důvody:

- nebaví mě to (81 % nečtenářů a slabých čtenářů = čtou max. jedenkrát měsíčně),
- dnešní doba nabízí spoustu zajímavějších věcí (63 %),
- vše, co chtějí děti vědět, se dozvídají z internetu (44 %).

Přestože z volnočasových zábavních aktivit dětem nejvíce času zabírá televize (viz článek v příštím čísle), je jejich nečtenářství (zejména u chlapců) spojeno především s hraním elektronických her.

„Teď je doba těch počítačů, tak si myslím, že spousta dětí nečte kvůli tomu, že jde domů, zapne počítač, Facebook, hry... pak ten čas strašně letí, že jo.“

KVANTITA, FREKVENCE, PREFERENCE, ŽÁNRY

Děti ve věku 9–14 let přečtou v průměru jednu knihu za měsíc, dívky o něco více (1,2), chlapci o něco méně (0,8). Bezmála třetina dětí čte knihy několikrát týdně. Zhruba pětina dětí čte knihy jednou týdně. Pouze 13 % dětí čte knihy denně, přibližně 18 % méně často než jednou za čtvrt roku. (viz graf č. 1 *Jak často čteš knihy [kromě školních učebnic]?*)

Děti čtou nejvíce knížky pro zábavu, knížky do školy (učebnice) a doporučenou školní četbu. Nejčastěji čtou povinnou školní četbu (51 %), to, co jim doporučí kamarádi (50 %) a rodiče (43 %). Děti také uvádějí jako zdroj své četby doporučení učitelů (28 %), knihovnu – to, co si sám objevím ve veřejné knihovně (26 %), a domácí knihovnu (20 %).

Mezi nejoblíbenější žánry dětí ve věkové kategorii 9–14 let patří jednoznačně dobrodružné knihy a knihy o přírodě a zvířatech. Z dalších žánrů jsou v oblíbě pohádky a pověsti, komiksy a příběhy o dětech a mládeži. Preference žánrů je samozřejmě velice ovlivněna věkem dětí. S jeho zvyšováním roste obliba dobrodružného žánru a fantasy, naopak mezi 11.–12. a 13.–14. rokem výrazně klesá obliba komiksů.

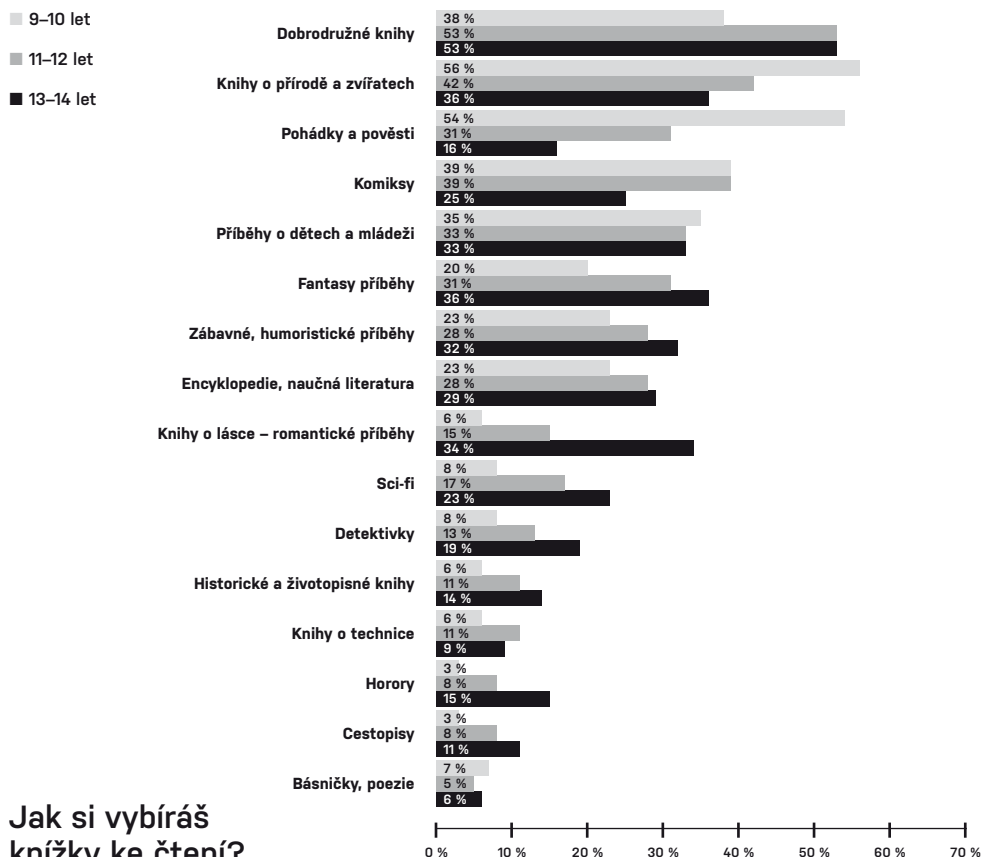
Nejoblíbenější knihou českých dětí je stále Harry Potter, ovšem jeho pozice slábne, je následován *Deníkem malého poseroutky*, který je u dětí velice populární.

Specifika výběru knížek

Výběr titulů (knížek) značně ovlivňuje rodina (rodiče, ale i třeba sourozenci). Mladší děti si častěji vybírají knížky podle velikosti písma a toho, jak jsou knihy tlusté. Oproti tomu starší děti častěji volí knížky svých oblíbených autorů nebo žánrů. V knihkupectvích čtou knižní záložky nebo si vyhledávají informace na internetu. Důležité je též grafické provedení obalu knihy – zda děti zaujme.

Nejčastějším zdrojem inspirace konkrétní četby je pro děti škola a učitelé nebo kamarádi. Ve vyšším školním věku klesá vliv učitelů na výběr knihy a roste vliv kamarádů a samostatného výběru, buď podle doporučení na internetu, nebo v knihovně.

Graf č. 5 JAKÉ KNIHY (ŽÁNRY) NEJRADEJI ČTEŠ? (více odpovědí) Ti, co čtou alespoň jednou za 14 dní, N=1056

Jak si vybíráš knížky ke čtení?

— „Hodně podle toho, co mi kdo doporučí a pak taky když jdu třeba do knihkupectví, což občas takhle chodím, když se to hodí k nějaké příležitosti třeba, že dostanu knížku. Tak se nejdřív dívám na ty obálky, jak se mi líbí a pak podle toho když mě nějaká zaujme, tak se podívám zezadu, jako o čem zhruba ta knížka je a jak je asi třeba napsaná, jakým stylem.“

— „Já třeba nějakou knížku vidím nebo od někoho slyším, že je knížka hezká. Pak se poptám ještě jinde a pak si jí třeba koupím nebo půjčím.“

— „Já si je vybírám podle písma i tloušťky. Třeba si v knihkupectví přečtu 1–2 stránky. A podle toho uvidím, jestli mě to bude bavit.“

Článek čerpal z výzkumné závěrečné zprávy agentury Mediaresearch. Dokončení příště

- **POUŽITÁ LITERATURA:** FRIENDLAENDEROVÁ, Hana a Lucie VRBKOVÁ. České děti jako čtenáři: Mediaresearch. Mediaresearch: výzkumná zpráva. Praha, 2014. 119 s.

Jubilejní dvacátý...

Přesně za měsíc, tedy 15. května, bude slavnostně zahájen už 20. ročník mezinárodního knižního veletrhu a literárního festivalu SVĚT KNIHY PRAHA. Až do 18. května se pražské Výstaviště v Holešovicích stane místem setkávání lidí „od knih“ se všemi, pro něž je vydávaj, překládají a ilustrují a kteří je i dnes považují za nenahraditelnou součást svých životů.

Zvolená témata letošního veletrhu a čestný host, kterým je Maďarsko, napovídají, že se návštěvníci mají na co těšit. O bližší představení programu veletrhu jsem i letos požádala jeho ředitelku PhDr. Danu Kalinovou, protože se však jedná o jubilejní ročník, dovoluji si na úvod osobnější otázky.

kých, tak literárních osobností, jež jsme výběrově promítli do přípravy jeho doprovodného programu.

→ Když se podíváte nazpátek, bylo období, kdy jste to chtěla vzdát? A kdo vás v takových chvílích nejvíce podržel? Kdo vám byl vzorem?

Opravdu někdy nastaly chvíle, kdy jsem o tom uvažovala. Bylo to v době, kdy jsem se cítila ve svém rozhodování příliš osamělá, kdy mi pocit velké zodpovědnosti ubíral na odvaze, kdy jsem měla dojem, že naše práce není přijímána a pochopena v celém rozsahu, kterým rozhodně není jen nabídka výstavní plochy pro prodejní stánky. V počátcích mé práce mě nejvíce podržel pan Jan Kanzelsberger, který ovšem bohužel vystoupil ze Svazu českých knihkupců a nakladatelů. Vážím si profesního přátelství ředitelů knižních veletrhů v čele s Peterem Weidhaasem (bývalý ředitel Frankfurtského knižního veletrhu), který byl vždy mým velkým vzorem a rádcem. Vždy mne také podržel tým mých spolupracovníků, jehož si velmi vážím, a jsem si plně vědoma jeho obětavé práce. Jsem také velmi vděčna své rodině.

→ Zmínila jste tým svých spolupracovníků, kteří s vámi tuto nesnadnou „káru“ statečně táhne. Je jasné, že musí být sešraný a odborně připravený. Ovšem vytvořit ho nebývá jednoduché. Jak se vám to podařilo?

→ Kulatá výročí vnímáme většinou jako určitý mezník, rádi se ohlížíme za uplynulým obdobím, bilancujeme, hodnotíme... Vy stojíte v čele společnosti Svět knihy už devatenáctým rokem, je pro vás tento 20. ročník veletrhu něčím mimořádný? A pokud ano, odrazilo se to i na jeho přípravě?

Těžko se mi chce uvěřit, že je to již dvacátý ročník, a ráda bych se zeptala těch, kdo připravovali ten první (např. Jan Kanzelsberger, Markéta Hejkalová, Petr Hora Hořejš a další), zda tušili, že se podaří udržet tehdy nejistý, ale odvážný projekt až do dnešních dnů. Sama vnímám tento ročník spíše v souvislostech dalšího vývoje nakladatelského průmyslu a světového knižního trhu, obchodních i kulturních vztahů v rámci české i mezinárodní knižní scény, zájmu čtenářské obce. Mým každoročním přáním je udržet kvalitu výstavní i programové nabídky a patřičnou pozornost odborné i laické veřejnosti. Letošní ročník se koná v době mnoha významných výročí jak historických,

O týmu, který připravuje knižní veletrh, říkávám, že je „propraný“ přes obálky, stresující práce nás stmeluje, stojíme jeden za druhým a problémy řešíme společně, nesvalujeme vinu za případný problém z jednoho na druhého. Každý člen týmu je odborníkem na svou práci – PR, program literárního festivalu, produkce, architektura veletrhu, referenční práce, kontakt se zahraničím – vše vyžaduje určitou specializaci a precizní přístup. Zůstali se mnou ti, kdo mají tuto práci rádi, a mají respekt ke koncepci, kterou sledují. Bez vzájemné důvěry by nepřinesla požadovaný výsledek.

→ **A teď se vraťme k letošnímu veletrhu: po Polsku a Slovensku je letos čestným hostem Maďarsko. Byl to záměr pozvat do Prahy postupně státy Visegrádské skupiny, nebo to vyšlo zcela náhodně?**

Vidíte, ani mi tato souvislost nedošla. Visegrádské země již byly v minulosti čestným hostem, myslím, že literatury našich nejbližších sousedů jsou si blízké z historického i kulturního hlediska a jsem ráda, že je mezi námi stálý zájem o udržování vzájemných kontaktů. Polsko i Maďarsko již byly čestnými hosty veletrhu ve Frankfurtu nad Mohanem, jsou to země, v nichž vlády mají zájem investovat do kvalitní a rozsáhlejší propagace národní literatury v zahraničí. Jsem ráda, že po Polsku a Slovensku představíme ve větším měřítku i maďarskou literaturu, historii a kulturu.

→ **Maďarsko je zajímavá a barevná země s bohatou historií, kulturou a literaturou. Do začátku veletrhu je sice ještě měsíc, předpokládám však, že základní konstrukci své prezentace už má hotovou. Na co se tedy můžeme těšit? A kteří maďarští autoři do Prahy přijedou?**

Maďarští kolegové připravili program, který zahrnuje prezentaci současné i klasické literatury, prózy i poezie, představí vzájemné překlady našich literatur, připomenou i významné výročí 160 let univerzitní hungaristiky, o jejíž založení se zasloužil císař František Josef. V rámci doprovodného festivalu přivítáme Pétera Esterházyho (jednoho z nejznámějších současných spisovatelů), Jánose Háye – básníka a romanopisce, László F. Földényho (historika a literárního kritika), György Spiróa (spisovatele a dramatika), Krisztinu Tóthovou (známou a do češtiny aktuálně překládanou prozaičku), Ignáce Romsicse (historika, odborníka na dějiny 20. století) a další.

→ **Máte informace o tom, jestli u příležitosti veletrhu připravují naši nakladatelé překlady z maďarské literatury?**

Jedním z připravovaných pořadů Maďarského institutu Praha je rovněž souhrnná prezentace nejnovějších českých překladů z maďarské beletrie i nových titulů odborné literatury. Mezi publikacemi nechybějí díla největších osobností současné maďarské literatury jako Imreho Kertésze, Pétera Esterházyho, Pétera Nádase nebo Krisztiny Tóthové. Investice do prezentace čestného hosta by se měla především zúročit v intenzivnějším nasvícení literárních děl účastníci se země a v další motivaci českých nakladatelů vydávat jejich překlady.

→ **Témata letošního ročníku veletrhu jsou hned tři: Čteme jedním dechem II. – Fantasy & Sci-fi, Kolik podob má kniha? a Odras historie v literatuře. Můžete nám je blíže představit?**

Programová témata ohlašujeme se záměrem nabídnout nakladatelům cílený prostor pro propagaci relevantní knižní produkce a za účelem oslovení širšího zájmového spektra čtenářů. Fantasy a sci-fi jsou velmi populární čtenářské žánry napříč všemi generacemi. Je mnoho nakladatelů, kteří se tímto tématem zabývají a veletrh Svět knihy jim poskytuje propagační prostor nejen pro nabídku knih, ale i pro setkání s jejich fanoušky v rámci připravených pořadů.

Nakladatelský průmysl se dynamicky rozvíjí spolu s vývojem nových technologií. Naším záměrem bylo upozornit na různé podoby knihy a formáty, v nichž může být příběh šířen ke svým čtenářům (audioknihy, e-knihy, internet, mobilní aplikace).

Patří sem i polygraficky a esteticky hodnotné knihy, ilustrace, knižní design.

Odras historie v literatuře je inspirován množstvím výročí, která do letošního roku spadají (100 let od začátku 1. světové války, 75 let od začátku 2. světové války, 25 let od sametové revoluce a pádu berlínské zdi, 15 let od vstupu ČR do NATO, 10 let od vstupu ČR do EU). V souvislosti s aktuálním děním na Ukrajině se domnívám, že odkaz všech těchto událostí získává i určitý alarmující rozměr. Odrasem historie však může být i detektivní román zasazený do historického dobového rámce (Martin Jensen – Dánsko, Hana Whitton – Anglie, ČR) či román s kulisou počátku 60. let ve Francii (Jean-Michel Guenassia – Francie). Velmi zajímavá bude i mezinárodní debata připravená ve spolupráci s Index on Censorship reflektující soubodu slova v době po pádu berlínské zdi.

→ **Každý rok připravujete program i pro odbornou veřejnost. Bude tomu tak i letos?**

Pořady pro odbornou veřejnost, odehrávající se především ve čtvrtek, připravují jednotlivé organizace včetně Svazu českých knihkupců a nakladatelů. Náš tým uspořádá setkání s Françoise Dubruille – ředitelkou Evropské federace knihkupců a s Timem Walkerem – spolujednatel rodinného podniku Walker's Bookshop ve Velké Británii pod názvem *Tsunami, nebo výzva*. Čeští knihkupci budou mít možnost diskutovat o aktuálních otázkách prodeje knih a vlivu nových technologií na knihkupecký sektor mezinárodního knižního trhu.

Vše další k programu je možné najít na www.svetknihy.cz.

Za odpovědi děkuje

OLGA VAŠKOVÁ ctenar.vaskova@svkkl.cz

Foto archiv Svět knihy

TOVÁRNA PRO KNIHOVNU, KNIHOVNA PRO MĚSTO Knihovna města Hradce Králové

Přestavbu hradecké továrny Vertex na knihovnu, která byla završena jejím slavnostním otevřením pro čtenáře, uživatele a další zájemce v roce 2013, sledovala se zájmem média i veřejnost. Po deseti letech od počátku tohoto záměru se budova z roku 1908, původně sloužící jako přádelna bavlny a od padesátých let 20. století jako výrobní skleněných vláken, proměnila v Centrum celoživotního vzdělání, sídlo ústřední budovy Knihovny města Hradce Králové.

Architektonická studie rekonstrukce Vertexu pocházela z ateliéru akad. arch. Davida Vávry, který následně získal i zakázku na návrh interiéru. První verze studie z roku 2004 doznala během let několika změn. Na stávající podobu řešení prostor mělo částečně vliv i připomínkové řízení knihovny.

Dosavadní tři budovy ústředí knihovny měly dohromady k dispozici 1100 m², nyní je to pětkrát více – v přestavěném objektu se nabídlo

k využití 5600 m². Na jednom místě se tak mohly „sejít“ hlavní provozy i specializovaná pracoviště knihovny. Jsou to zejména: zvuková knihovna pro nevidomé a slabozraké, literární kavárna, galerie s víceúčelovým sálem s kapacitou 160 míst, sklady a kanceláře v přízemí – zde se také nachází hned naproti vchodu centrální infopult s možností vrácení knih. Dále je to ústřední půjčovna pro dospělé, dětské oddělení U Velryby, hudební oddělení, referenční centrum a středisko Europe Direct v prvním patře. Zde nechybějí ani dvě individuální a jedna týmová studovna a další výstavní prostor, k využití jsou také dva menší přednáškové sálky pro 30 posluchačů. V přízemí se našel prostor i pro knihařskou dílnu, letní čítárna je naopak situována na střeše–terase budovy. Rozložení knihovny je osově souměrné, propojené kruhovými schodišti a výtahy. Zajímavé určitě také je, že v druhé části celého objektu sídlí tiskárna a nakladatelství Garamon.

Pozornost všech, kdo sledovali přípravu interiéru, přitahovala zpráva, že v dětském oddělení budou použity prvky z legendární stavby Merkur. Mediálně vděčná byla zase železná konstrukce kostry velryby odkazující k pohádkové knížce Jiřího Trnky *Zahrada*. To jsou ale jen takové třešničky na dortu, v případě velryby tedy na střeše knihovny.

V osnově železobetonových polí čtenář knihy místo laminátových lodí volí. Nahoře velryba v Trnkově zahradě moudrosti přelívá od přídi po záď.

Verše Davida Vávry, které v roce 2006 použil při představování projektu hradeckým občanům, odkazují mimo jiné i k tomu, že zůstal plně zachován průmyslový charakter budovy, ve které se ze sklovláknité tkaniny vyráběly také kajaky. Revitalizace objektu továrny Vertex na Centrum celoživotního vzdělávání proběhla v rámci Integrovaného plánu rozvoje města Hradec Králové *Centrum města = pól růstu a rozvoje města*, aktivita 2.1.1. Revitalizace brownfields pro rozvoj občanské vybavenosti a služeb. Projekt byl spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Regionálního operačního programu NUTS II Severovýchod, oblast podpory 2.1 Rozvoj regionálních center. Celkové výdaje projektu dosáhly téměř 196 milionů Kč (z toho způsobilé výdaje cca 153 milionů Kč). Dotace z Evropské unie činila téměř 130 milionů Kč (85 % z celkových způsobilých výdajů projektu). Zbytek, tj. přibližně 66 milionů Kč, byl hrazen z rozpočtu města.

Fond celé knihovny tvoří cca 600 000 knihovních jednotek, z toho asi 340 000 bylo přestěhováno do nové ústřední budovy, čtenáři mají

k dispozici na 180 titulů novin a časopisů. Ve Zvukové knihovně pro nevidomé se nachází přibližně 6000 titulů zvukových knih. Hudební oddělení má bohatý fond hudebnin, audiovizuálních dokumentů a online databází. Ve fondech knihovny jsou také další elektronické dokumenty, mapy a plány.

Knihovna sídlí ve stotisícové metropoli má přes 20 000 registrovaných čtenářů (2013), kteří si ročně vypůjčí přibližně 720 000 knihovních jednotek. Instituce pořádá mnoho kulturních a vzdělávacích akcí pro různé cílové skupiny, například literární besedy a autorská čtení, jazykové kurzy, semináře a přednášky, tematické workshopy, výtvarné dílny, výstavy a další. Nechybí lekce knihovnicko-informační výchovy, soutěže a hudebně vzdělávací pořady. I po přesídlení ústředních provozů knihovny do jediné budovy ve Wonkové ulici zůstal zachován provoz dalších, celkem 11, poboček po celém městě.

Rok 2013 byl pro hradeckou knihovnu významný nejen stěhováním do nových prostor, ale také tím, že obdržela dvě ocenění: **Kamárádka knihovna** – nejlepší knihovna pro děti v ČR v kategorii měst nad 30 000 obyvatel a **Městská knihovna roku 2013**.

V březnu tomu bylo rok, kdy knihovna začala v nových prostorách poskytovat své služby. Zájem o novou knihovnu je vždy potěšující, i když pro její vedení zavazující. Exkurzí v Centru celoživotního vzdělávání se od jeho otevření 20. 3. 2013 jen do konce roku uskutečnilo 118.

↓ Dovolte mi nyní pozvat vás, kteří jste se do knihovny ještě sami nedostali, na krátkou fotoprohliďku.

1

2

Foto Miroslav Beneš

3

4

1 Knihovna města Hradce Králové ve Wonkové ulici
2 Kavárna v přízemí láká k posezení
3 Vstup do Zvukové knihovny v přízemí
4 Místa k oddechu i výstavní prostory

Mgr. BARBORA ČIŽINSKÁ (1974), ředitelka Knihovny města Hradce Králové, žije v Hradci Králové a východních Čechách trvale od roku 2008.

Po maturitě na gymnáziu v Praze v roce 1992 studovala obor knihovnictví a vědecké informace (později Informační studia a knihovnictví) na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Během studií vyjela soukromě pracovat do Anglie a pracovala v oborové knihovně a dalších. Studium ukončila v roce 1998. Nastoupila do Odborné knihovny Ministerstva financí jako rešeršér, pracovník služby a web editor. V letech 2002–2007 Odbornou knihovnu vedla. Od 1. 5. 2012 se na základě výběrového řízení stala ředitelkou Knihovny města Hradce Králové.

V době působení na MF ČR se zabývala též praktickými problémy informační gramotnosti uživatelů a tvorbou specializovaných služeb pro ně a dále se vzdělávala v oblasti sociálních a manažerských kompetencí. Publikační a přednášková činnost je dosud spíše příležitostná.

ŠEST OTÁZEK PRO MGR. BARBORU ČIŽINSKOU

- 1 Paní ředitelko, už jste si od toho všeho humbuku kolem nové knihovny stihla odpočinout?**
S novým provozem přišly nové služby a zvýšený zájem čtenářů, prostor pro odpočinek nacházím já i mí kolegyně jen velmi těžko.
- 2 A jak se v knihovně vaši kolegyně zabydleli?**
Myslím, že si zvykli na nové a lepší pracovní podmínky velmi rychle.
- 3 Našli si zde svůj prostor i čtenáři?**
Našli si jej nejen věrní čtenáři, ale i návštěvníci, kteří přijdou zhlédnout výstavu, posedět v kavárně, strávit zde volný čas, za což jsme velmi rádi.
- 4 Ještě na konci minulého roku, kdy jsme spolu naposledy hovořily, jste mluvila o některých problémech, se kterými se v budově potýkáte...**
Mnohé technické a organizační problémy přináší každý nový provoz, řešíme je průběžně ke spokojenosti uživatelů i zaměstnanců.

5

Musím se přiznat, že mi prostor pro novou knihovnu přišel velkorysý, místy až naddimenzovaný. Daří se vám ho smysluplně zaplnit?

Kromě kulturních pořadů máme rozsáhlou výstavní činnost, a to již téměř ve všech prostorách. Zájem o spolupráci a využití našich prostor dnes už převyšuje možnosti nové budovy a lidských zdrojů.

6

V loňském roce mě zaujala spolupráce hradeckých knihoven, kdy se při příležitosti Týdne knihoven společně propagovaly. Bude tomu tak i letos?

Královéhradecké knihovny vzájemně spolupracují již delší dobu, ale je pravda, že rok 2013 byl rozsahem společných akcí výjimečný. Ke spolupráci a propagaci jsme se zavázali i v krajské koncepci.

Text a foto **LENKA ŠIMKOVÁ** ctenar@svkkl.cz

5

6

7

- 5 Výpůjční pult v Oddělení pro dospělé
- 6 Oddělení pro děti
- 7 Ocenění pro knihovnu v roce 2013
- 8 Ani v hradecké knihovně nechybějí tematické kufříky
- 9 Prvky ze stavebnice Merkur

8

9

ZE ZAHRANIČÍ

MICHAL KLAJBAN michal.klajban@gmail.com

Barcelonský BOBCATSSS 2014 se věnoval udržitelnosti, jaké téma zvolí ten brněnský?

Všechno to začalo jednoho mlžného listopadového dne loňského roku, kdy se mi v e-mailové schránce objevila zpráva od Michala Lorenze z Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně: „Vážení studenti, ve dnech 29.–31. 1. 2014 se chystáme s dr. Škýřikem na největší evropskou studentskou konferenci BOBCATSSS do Barcelony. Rádi bychom s sebou vzali pár studentů, kterým účast zaplatíme. Od těchto studentů očekáváme, že nám pomohou s přípravou propagačního videa KISKu jako aktéři a že na konferenci přeberou vlajku, která s námi bude následně cestovat do Brna.“

„Bobcatss? A ústav mi proplatí náklady?“ blesklo mi hlavou. Tedy v podstatě nebylo o čem přemýšlet. Již o dva měsíce později jsem společně se třemi spolužáky a dvěma lektory seděl v letadle směr hlavní město Katalánska, mekky Gaudiho architektury a fotbalu. Kdyby ještě někdo váhal, co to ten Bobcatss je, tak se jedná o největší a nejvýznamnější studentskou konferenci z oblasti knihovnictví a informační vědy v Evropě. Koná se každoročně vždy v jiné evropské metropoli. Organizátory konference jsou výhradně studenti a jedním z cílů konference je spolupráce; i proto je každý ročník pořádán nejméně dvěma univerzitními pracovišti. Historicky první ročník konference se konal v roce 1993 v Budapešti, další ročníky proběhly například v Tallinnu, Rize, Amsterdamu nebo turecké Ankaře. V České republice se konference uskutečnila jednou, a to v roce 2007 v Praze. Jak už možná někteří tušíte z e-mailu v prvním odstavci, znovu se u nás bude konat v roce 2015 v Brně.

A teď zpět k Barceloně. Tématem třídenní konference byla jednoduše **udržitelnost**: knihoven, informací, služeb. Za klíčové mluvčí (z angl. *key-note speaker*) byli zvoleni Jutta Haider z Lund-

Česká výprava přebírající vlajku v závěru konference

Foto Alžběta Karalýřová

ské univerzity ve Švédsku a Lluís Anglada i de Ferrer, předseda Konsorcia akademických knihoven Katalánska. První den konference se konal v historických, reprezentativních budovách Barcelonské univerzity (*Universitat de Barcelona*). Zahajovacímu dni v pompézním sále bylo přítomno několik stovek studentů a lektorů převážně ze západní Evropy, výjimkou ale nebyli účastníci z Indie, Brazílie či Íránu. Po zahajovacím ceremoniálu plném ideálů a – doufejme jednou naplněných – přání, která se týkala zásadnějšího postavení knihovníků a informačních pracovníků v moderním světě, započal společenský program. Ten spočíval v návštěvách rozličných muzeí, knihoven a archivačních center. A že v Barceloně bylo na co koukat! Na výběr jsme kromě jiného měli Veřejnou knihovnu katedrály Sagrada Família, Ústřední katalánskou knihovnu, Knihovnu architektonické katalánské společnosti, Katalánskou filmotéku nebo Dokumentační centrum fotbalového klubu Barcelona.

I když nejsem žádný fotbalový fanda, nejvíce mne zaujala právě Knihovna barcelonského fotbalového klubu. Barcelonský klub vznikl již v roce 1899, a jak nám průvodce centrem několikrát zdůrazňoval, nejedná se o soukromý klub; jeho vlastnictví je rozděleno mezi 1,5 milionu členů. Dokumentační centrum vzniklo v roce 1994 vyčleněním z místního muzea. Navštíví jej maximálně několik desítek uživatelů měsíčně a má

pouze tři zaměstnance. Vedle knih a novinových článků zpracovává i veškeré fotografie, které do centra dorazí od fotografů, již pracují pro klub. Těch je neuvěřitelných 40.

Závěr prvního dne patřil galavečeři, kde se nejdříve formálně a s přibývajícímí nočními hodinami i neformálně družili studenti i učitelé, kteří si vyměňovali poznatky o výzkumech, člancích, knihách a vůbec o všem možném i nemožném. Na Bobcatss je skvělé to, že se ho účastní studenti i lektori a člověk v tom množství lidí věčně neví, kdo je kdo. To samozřejmě vůbec nevdá, alespoň se do vás vryjí ty pocity překvapení, že ta mladá dívka, se kterou jste včera vedli vášnivou debatu o biologických rozdílech mezi slonem indickým a africkým, druhý den stojí na pódiu a představuje výsledky dvouletého výzkumu čtenářství v severním Tyrolsku.

Druhý konferenční den byl doslova přeplněn přednáškami, které probíhaly zároveň ve třech přednáškových sálech. Hojně diskutovanými tématy byly ekologické dopady digitalizace, tzv. zelené knihovny, životnost dat v elektronické podobě a také role knihoven v nadcházejících deseti letech. Tradiční součástí konferencí Bobcatss bývá tzv. *poster session* čili jakési předvádění posterů, velkých plakátů, u kterých permanentně postávají jejich autoři a návštěvníci mohou chodit a doptávat se na cokoli, co by je k tématu zajímalo. Postery osobně považují za nejpovedenější část celé konference, protože poskytují výborný prostor pro nové kontakty, nové znalosti, nové přátele. Závěr dne patřil opět stmelujícím sociálním aktivitám. Tentokrát u mě jasně vyhrála Knihovna architektonické katalánské společnosti, kde jsme si mohli prohlédnout originály některých Gaudiho skic a především ohromné množství výkresů a originálních črt

jeho žáků, kteří pokračují do dnešních dnů v navrhování originálních staveb s divokými, a přece smysluplnými linkami.

Závěrečný třetí den konference byl klíčový pro naši českou skupinku. Ta byla totiž těsně po poledni po poslední přednášce vyzvána k tomu, aby se chopila vlajky konference a symbolicky tak na sebe vzala zodpovědnost za příští ročník. Čekalo nás pak ještě setkání s organizátory, kteří nám předali své zkušenosti s organizací tohoto vyvedeného ročníku. A to bylo všechno. Rozešli jsme se do svých hostelů a brzy nato se rozletěli do svých domovů. Vězte, že ani kdybych si nezapomněl zápisky v ledničce hostelu (někdy nad odkládáním věcí člověk prostě nepřemýšlí, no), nebyl bych schopen více popsat Bobcatss: je to něco, co se musí zažít na vlastní kůži. Spousta nadšených knihovníků různých generací a národností, spousta skvělých nápadů a nemálo myšlenek, o kterých už neuslyšíte, ale přesto vás obohatí. To vše dělá z Bobcatss jen těžce zapomenutelnou akci – spíše než jako konferenci ji po několika týdnech vnímám jako *zážitek*.

V současné době už naplno pracuje tým studentů, který v kooperaci s učiteli z brněnského Kabinetu informačních studií a knihovnictví připravuje další ročník. Možná se to nezdá, ale je to skutečně velká, celoroční dřina: od zajišťování ideálních prostor přes shánění sponzorů po tisk jmenovek účastníků. Kdybyste měli zájem se na takovéto velké události jakkoli podílet, přispět darem, prací, nápadem, kritikou, jste vřele vítáni. Veškeré informace vám poskytne milá studentka Míša Kortyšová, která přípravu vede (*dreveny.cool@mail.muni.cz*). Na závěr nezbyvá než vás všechny pozvat na další ročník, který se bude konat koncem ledna 2015 ve spolupráci s finskou univerzitou v Tampere.

Velmi poučný příběh o tom, jak jsem si zkazila oči

Popel z kamen je vyhrabaný, oheň polyká dřevěné třísky, uhlí čeká v uhláku, až bude zkrmeno, já v pyžamu si u kamen nahřívám záda a sbírám odvalu. Ještě zbývá udělat pár kroků a skočit do ledových peřin. Konečně, pod dekou se pomalu rozlévá příjemné teplo. (Pozn. autora: Tento příběh, milý čtenáři, se NEODEHRÁVÁ před naším letopočtem!)

A to je ta chvíle.

Sahám pod polštář, vytahuju knihu, utěšuju všechny průduchy, kterými by na mě mohl zaútočit studený vzduch, a propadám se na...

...opuštěný ostrov. Vím, že moc důležité je sledovat plynutí času a dát dnům řád, a tak se pokouším pochopit, jak sestrojít sluneční hodiny. Nádoby z hlíny propouštějí vodu – nejlepší glazura je ta ze slané vody a nejlepší úkryt před nepřízní počasí není jeskyně, ale chatrč. Po dlouhém dni plném namáhavé práce na políčku se ukládám na tvrdé lůžko, propadnu se do spánku a najednou na okně bují ledový prales. Prohlížím si jeho liány a šlahouny a prodírám se větvemi, dýchám na sklo, dělám si hranou pěstí kukátko...

...a zničehonic je mi dvanáct třináct. Hltám Hraběte Monte Crista, po desáté, a přece stále znovu podléhám kouzlu moudrého abbého Farii, ruce rozdrásané do krve od vylamování kousků kamene ze zdi pevnosti If. A pak jako krásný, záduchový a produchněný hrabě zpovzdálí vykonávám pomstu na těch, kdo nastražili past, aby mě zničili, až konečně v okamžiku smíření stojím v nádherném sále po boku Haydée, pozoruji se v zrcadle a pečlivě zkoumám...

...barvu svých očí. Jak moc bych chtěla, aby byly zelené jako oči Scarlett O'Harové! Silná Scarlett – vypočítavá mrcha, která si umí

vždycky poradit, pod tvrdou slupkou laskavé srdce, do kterého se vejdou všichni potřební – Ashley, velká a nikdy neopětovaná láska, Melanie, zničený otec. A někde blízko mě by byl Rhett Butler, něžný, laskavý i silný a mužný, v jeho blízkosti by se mi nemohlo stát nic zlého (Pozn. autora: Ještě mě, shovívavý čtenáři, nezatracuj a dopřej mi čas prozít!)...

Holan, Bergman, Proust, Marquez, Kafka, Plathová, Ginsberg, Woolfová, Grass, Celine, svět náznaků, skrytých významů, složitě zašifrovaných myšlenek, překračování hranic svazujících člověka od věků, knihy syrové, nekompromisní, novátorské...

...mě dovedly k tomu, že se k autorům svého dětství a mládí vracím s pokorou, zmoudřelá o poznání, jak snadné je lidi rozplakat, ale těžké potěšit a rozesmát, a stále více přesvědčená o tom, že člověk se ve své ctižádosti pochopit a změnit svět už tisíciletí pohybuje v bludném kruhu.

...a pak jsem jednoho dne pohlédla do očí Pravdě. A to, co jsem v nich viděla, mnou otrásl: dosud jsem znala jen brak a škvár. Umění je jinde. Holan, Bergman, Proust, Marquez, Kafka, Plathová, Ginsberg, Woolfová, Grass, Celine, svět náznaků, skrytých významů, složitě zašifrovaných myšlenek, překračování hranic svazujících člověka od věků, knihy syrové, nekompromisní, novátorské...

...mě dovedly k tomu, že se k autorům svého dětství a mládí vracím s pokorou, zmoudřelá

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Bc. Kateřina Blatná – Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU Brno **Mgr. Marie Dufková** – Gymnázium Františka Palackého Valašské Meziříčí, recenzentka knih **Bc. Monika Holoubková** – Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU Brno **Petr Kalíšek** – Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU Brno **Bc. Michal Klajban** – Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU Brno **Mgr. Jana Klimešová** – Pedagogická knihovna J. A. Komenského, Praha **Mgr. Alice Košková** – Pedagogická knihovna J. A. Komenského, Praha **PhDr. Irena Prázová, PhD.** – Fakulta sociálních věd UK v Praze **Eva Sommerová** – Městská knihovna Klatovy **Filip Šír, DiS.** – Městská knihovna v Praze

o poznání, jak snadné je lidi rozplakat, ale těžké potěšit a rozesmát, a stále více přesvědčená o tom, že člověk se ve své tíživosti pochopit a změnit svět už tisíciletí pohybuje v bludném kruhu. Naše Suma má stále stejný obsah, to jen forma je proměnlivá. Ano, vím: Robinson v Plevovské úpravě je pro mnohé pod vší kritikou, Jih proti Severu nenabízí nic lepšího než provařený milostný příběh. O té přemíře ušlechtilosti, sentimentu a vznešených slov o lásce, cti, dobru a zlu u Dumase raději ani nemluvmé! A přece: alespoň na chvíli se s nimi ocitneme ve světě, v němž Zlo netriumfuje a ve kterém nevládne nuda, z níž se tak snadno rodí neřest. V němž stále ještě platí, že umění má lidem dávat naději, krásné emoce a věci. Protože...

...na tomto světě neexistuje štěstí ani neštěstí, existuje jedině srovnání jednoho s druhým, nic víc. Jedině ten, kdo poznal největší neštěstí, dovede prožít nejvyšší štěstí. Celá lidská

moudrost je obsažena ve dvou prostých slovech: Čekat a doufat! (Hrabě Monte Cristo)

Vlastně! Teď jsem si vzpomněla: vy jste chtěli vědět, jak to bylo s těma očima! Když maminka večer zhasla, abychom šli konečně spát, čekala jsem trpělivě, až všechno ztichne. Pozorovala jsem mihotavé, ohnivě rudé světlo průduchů ve dvířkách kamen, tanec bludiček a víl uprostřed sametové tmy. Ještě chvíli a přišel čas...

...znovu šátrat pod polštářem, protože tam někde prostě MUSÍ být,...

...a velice velice pomalu, aby si toho nikdo nevšiml, přetáhnout přes hlavu peřinu, pokrčit kolena, opatrně ji jimi nadzvednout (Pozn. autora: Tvé očekávání, laskavý čtenáři, bude zklamáno, tohle NENÍ Padesát odstínů šedi!)

...konečně tu baterku rozsvítit a začít...

...ČÍST.

MARIE DUFKOVÁ MarieDufkova@seznam.cz

Označení bezbariérového vchodu považujeme již za samozřejmost, ale tím to nekončí. Dále připomínám pravidlo umístění informací ve výšce očí. Tento standard se však mění, pokud informace patří malým čtenářům, protože děti mají zorný úhel níže.

Orientační systémy v knihovnách a v ostatních veřejných prostorech mají napomoci k optimálnímu pohybu. Musejí zachytit vnitřní členění. Důležitou úlohu při jejich tvorbě hraje grafický design, který pracuje ve vizuálním stylu a vytváří tím celkový dojem. Výsledkem by měl být smelený celek, s pevnými komunikačními vazbami a hierarchií.

Obecné principy konstrukce dobrého orientačního systému jsou víceméně známy. Jsou založeny na promyšleném a kaskádovitě řešeném postupu.

1. Vstup

Při označení instituce pracujeme s logomanuálem, jehož součástí je logo. Logomanuál obsahuje i upřesnění fontu, barevnosti, varianty a spoustu dalších praktických částí. Pokud logomanuál v naší instituci neexistuje, pak pracujeme s logem a určíme si barevnost.

Volba prvků by měla být intuitivní, posuzovaná nejen podle finančního hlediska. Výběrem lze ve výsledku docílit osobitého designu, ale i odlišné pořizovací ceny. Firmy vytvářející orientační systémy v budovách nabízejí velmi nákladné polotovary (ty ať si nechají banky), ideální je tedy vybírat vždy z více možností.

Proč bychom měli značení knihoven věnovat tolik pozornosti? Návštěvník spoléhá na vizuální standard a systematické a funkční označení knihoven je neoddelitelnou součástí jejich image. Pro běžného uživatele je nesystematičnost pouhou nepříjemností, na kterou si zvykne (kvalitní orientaci vždy uvítá), pro uživatele s handicapem však může být výraznou až zásadní překážkou v přístupu k informacím.

Nebloudím, jsem v knihovně

Čeká vás další pokračování seriálu o knihovnách z pohledu čtenáře. V minulém článku (Čtenář č. 2/2014, str. 58–60) jsem vysvětlila, co nazýváme veřejným prostorem. Prvořadým úkolem v interiéru pro veřejnost je nabídka rychlé orientace pro nově příchozího, která navozuje pocit jistoty a bezpečí v neznámém prostředí. Jedním z nástrojů, který nám k tomu napomáhá, je kvalitní orientační systém. Záměrně zdůrazňuji *kvalitní*. Teoreticky lze specifikovat pravidla i zásady správné koncepce orientačního značení, avšak až samotný uživatel jej může opravdově zhodnotit. Přesto se vám budu snažit některé principy a praktické postupy zprostředkovat.

Orientační systémy jsou užívány odedávna. Využívají jednoduché prvky, které přenášejí jednoznačnou informaci o daném prostoru. Historické prameny nám podrobně přinášejí poznatky o vývoji symbolů, piktogramů a pís-

ma. Ty jsou součástí vizuální komunikace mezi objektem a uživatelem a jsou bezprostředně svázány se značením v prostoru. Dříve se jednalo o nahodilé části označení, které vedle sebe existovaly bez vnitřní logiky. Ucelený systém vizuální komunikace je produktem posledního desetiletí. Dnes už zcela automaticky očekáváme rozcestník u vstupu, v každém patře budovy i označení dveří.

Vezměme to tedy od začátku. Z hlediska použití se orientační systémy dělí na vnitřní a venkovní. Venkovní označení úzce souvisí s architektonickou koncepcí města či obce. Značení budov je založeno na spolupráci investora a zpracovatele, přičemž obě strany musejí cítit architektonický ráz budovy. Je na místě upozornit, že materiály pro výrobu označení jsou velice rozmanité. Lze pracovat jak s cedulemi, samostatnými písmeny, tak se světelnými texty či texty přímo na fasádách.

2. Hlavní rozcestník

Rozcestník zřetelně označí části interiéru. Ve vícepatrových knihovnách se v blízkosti výtahu či schodiště dozvídáme, kde najít konkrétní knihovnickou službu.

3. Označení jednotlivých pater či oddělení

Zřetelné označení, kterému porozumí i nově přichodzí, neznalý prostor. Nabízí se možnost identifikace s určitou barvou. Například odlišit půjčovnu pro dospělé od oddělení pro děti a mládež.

4. Označení funkčních prostor

Není nic horšího, než si nechat vysvětlovat, kde se nachází toaleta. Přitom stačí pamatovat na tyto údaje už při zadání výroby orientačního systému.

5. Jmenovky knihovníků

Lidé pracující ve službách jsou součástí celku,

a organizace, které služby zajišťují, tuto filozofii dnes již běžně sdílejí. Personál za pultem má stejný zklidňující účinek jako znalost prostředí. Důvěryhodnost, které se knihovny těší, se zvyšuje otevřenější komunikací. Sympatická knihovnice svou jmenovkou získává konkrétnější identitu – jméno.

Dobry orientační systém vyniká především jednoduchostí, srozumitelností a čitelností, a jeho případné chyby snižují uživatelskou hodnotu. Najít při jeho výběru a řešení vhodnou „střední cestu“ je složité.

Moderní sdělení se často vrací k historickým zkušenostem, efektním nástrojem se stávají piktogramy. Ty jsou velmi důležitou součástí orientačního systému, budu se jim proto věnovat podrobněji příště. Těšte se na grafickou hříčku...

ANDREA PEŘÍKOVÁ perikova@kmo.cz
Foto z archivu Knihovny města Ostravy

System Kramerius v českých a slovenských knihovnách na konci roku 2013

System Kramerius je jedním z řady nástrojů pro zpřístupňování zdigitalizovaných dokumentů. Jak jsme ukázali v článku otištěném ve *Čtenáři* č. 4/2012¹, využívá ho řada knihoven. Porovnáme-li *Tabulku 1* ze zmíněného čísla s *Tabulkou 1* z tohoto textu a uvádějí počet zdigitalizovaných stran, dozvíme se řadu zajímavých údajů. Počet instalací služících uživatelům, kteří si zvykli číst zdigitalizované knihy, časopisy a noviny z pohodlí domova, se zvýšil o sedm. Krameria teď už najdou například jako součást webu liberecké krajské knihovny² a webu knihovny Fakulty sociálních věd UK v Praze. Mezi 28 instalacemi je Univerzitní knihovna v Bratislavě stále jediným slovenským zástupcem. Navíc žel velmi pasivním, protože za uplynulých 24 měsíců nevystavila v tomto systému žádný nový titul. Obdobně dopadl Kramerius i v Národním filmovém archivu a v knihovně Pedagogické fakulty UK v Praze. Jen o trochu aktivnější byla královéhradecká vědecká knihovna a zlínská krajská knihovna. Ta navíc zvládla přechod z verze 3 na verzi 4. Mezi „velké hráče“ zpřístupňující více než milion zdigitalizovaných stran se dostala Moravská zemská knihovna. Díky tomu, že umožnila prohlížet zdigitalizované dokumenty z Národní digitální knihovny, odsunula z vrcholu Národní knihovny ČR.

Do Krameria NK ČR bylo během dvou let sice přidáno 600 000 stran, ale je to jen zlomek toho, co knihovny v roce 2012 a 2013 zdigitalizovaly z prostředků VISK 7. Pokud začne badatel prohledávat v Krameriovi NK ČR zdigitalizovaná čísla plzeňské *Nové doby*, najde jen

záznamy do roku 1932 a kvůli období z let 1933 až 1945 si musí vyhledat web Krameria Studijní a vědecké knihovny v Plzni. Pečlivého badatele bychom proto měli v knihovnách upozornit na Registr digitalizace³. Byl vytvořen pro její koordinaci a jen z něho se dozví o postupu zpřístupňování dokumentů, které ho zajímají.

I přes relativně malý přírůstek vystavených zdigitalizovaných stránek v NK ČR je potěšitelné, že pokračuje systematická digitalizace titulů periodik, která vycházela po řadu desetiletí. *Tabulka 2* přináší přehled nejrozsáhlejších zdigitalizovaných periodik v NK ČR. Je vidět, že oproti stavu k 31. 12. 2011 byly zdigitalizovány například ročníky 1936 až 1938 *Reichenberger Zeitung*. V tabulce je také vyznačeno, do jaké míry jsou periodika přístupná při prohlížení mimo prostory knihovny. Jak je vidět, míra přístupnosti není dána jen ustanoveními autorského zákona, ale i vstřícností samotných knihovníků.

Ačkoliv vedení Národní knihovny ČR slíbilo několik termínů, dokdy budou zdigitalizovaná data převedena z verze Kramerius 3 do verze Krameria 4, ani jeden nakonec neplatil. Na její obhajobu lze uvést, že musí do jiného formátu převést řádově větší množství dat než kterákoliv jiná knihovna. Na konci roku 2011 fungovala verze Kramerius 4 jen v MZK, v průběhu dvou let se konverze zdařila dalším devíti knihovnám. V *Tabulce 1* jsou jejich názvy psány kurzívou. Badatel, který pracuje s různými verzemi Krameria, by ale přivítal, kdyby už všechny knihovny přešly na verzi 4. Do prohlížeče se nemusí stahovat plug-in pro formát DjVu, pro-

1 BROŽEK, Aleš: System Kramerius v českých a slovenských knihovnách na konci roku 2011. *Čtenář*, 64, 2012, č. 4, s. 136–139.
2 Platné adresy knihoven s Krameriem se snažím udržovat v článku na Wikipedii https://cs.wikipedia.org/wiki/Syst%C3%A9m_Kramerius/. Věřím, že wikipedisté v knihovnách mi budou pomáhat.
3 <http://registr.digitalizace.cz/rdcz/>; Další praktické příklady pro badatele jsem uvedl na 14. konferenci Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2013. Prezentace je dostupná na <http://bulletin.skpocr.cz/prezentace/archivy-2013/Brozek.pdf>

Tab. 1	Instituce	stav 31. 12. 2011	nárůst	stav 31. 12. 2013
	NDK v MZK	0	11 717 471	11 717 471
	NK ČR	8 130 744	599 449	8 730 193
	KNAV	1 610 346	578 317	2 188 663
	MZK Brno	990 516	1 015 724	2 006 240
	VKOL	1 623 712	224 626	1 848 338
	MěK Praha	651 853	195 848	847 701
	JVK České Budějovice	616 264	34 167	650 431
	SVK Hradec Králové	550 000	38	550 038
	KVK Liberec	0	379 824	379 824
	UK, FSV Praha	0	376 109	376 109
	SVK Plzeňského kraje	256 074	86 488	342 562
	NFA	313 499	0	313 499
	NTK	0	250 468	250 468
	SVK Ústí n. Labem	143 399	89 975	233 374
	NTK	227 985	880	228 865
	MSVK Ostrava	158 241	46 194	204 435
	UK Bratislava	153 238	0	153 238
	NLK Praha	101 597	25 536	127 133
	MENDELU Brno	123 021	518	(123 539)
	Muzeum Hradec Králové	0	118 954	118 954
	Židovské muzeum	66 959	18 365	85 324
	KKFB Zlín	65 416	454	65 870
	Divad. ústav	20 318	42 351	62 669
	VŠE Praha	34 494	20 945	55 439
	PedF UK Praha	30 496	0	(30 496)
	KK Vysočiny	0	28 524	28 524
	SVK Kladno	16 450	9 332	25 782
	Zem. c. a knih. A. Švehly	0	16 883	16 883
	28 instalací	15 884 622	15 877 440	31 762 062

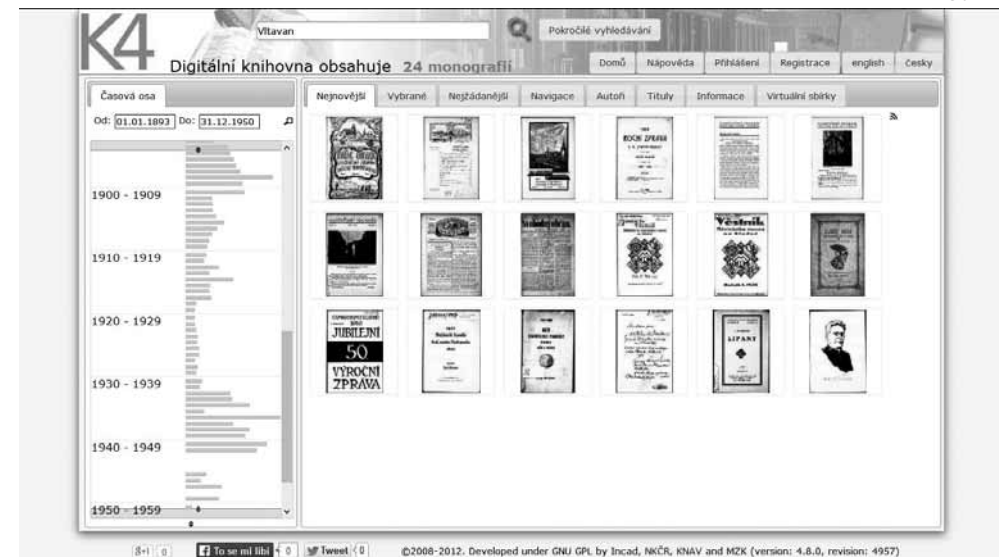
Pozn.: údaje v závorkách byly zjištěny v průběhu roku, protože na konci roku Kramerius v daných knihovnách nefungoval

Tab. 2	Název periodika	Rozsah let	Počet stran	Fulltext	Přístupnost z domova
	Bohemia	1828–1938	536 438	ano	100 %
	Národní politika	1884–1945	400 890	ano	90 %
	Reichenberger Ztg.	1860–1938	379 830	ano	100 %
	Národní listy	1861–1941	308 066	ano	99 %
	Lidové noviny	1893–1945, 1948–1952	252 764	ano	100 %
	Politik	1862–1907	183 559	ano	11 %
	Plzeňské noviny a Český deník	1864–1944	154 487	ano	100 %
	Moravská Orlice	1863–1943	123 002	ano	100 %
	Pravda (Plzeň)	1945–1990	97 178	ano	0 %
	Pochodeň	1933–1990	82 820	ano	0 %
	Rudé právo	1945–1983	81 162	ano	0 %

tože data ve verzi 4 (Obr. 1) jsou v užívanějších formátech *jpg* a *pdf*. Jednodušší je i vyhledávání s nastavením intervalu let. Na druhou stranu je nepříjemné, že některé zcela logické a jednoduché postupy vyhledávání ve verzi 3 byly nahrazeny složitějšími a uživatelsky nepřívětivějšími. Je proto potěšitelné, že si to tvůrci verze 4 už uvědomili a začali chystat verzi 5.

Verze 4 neodstraní problém chybovosti OCR, programu, který slouží k převodu textu v podobě obrázku do textové podoby. Ačkoli se jedná o důmyslný software porovnávající znaky skenovaného textu s integrovaným slovníkem tva-

rů a posloupností znaků, občas například písmeno *n* rozpozná jako *u* a naopak. Kvalita předlohy zejména u starých novin je tak špatná, že i samotný badatel má problém přečíst text, natož pak stroj. Badatel musí počítat i s tím, že ve slovech na konci řádku může být umístěn rozdělovník. Při hledání údajů například o pražském spolku Vltavan nevystačí zadávat slovo *Vltavan* v různých pádech, ale je vhodné vkládat rozdělovník. K zajímavým novinovým článkům o Vltavau se badatel dostane, vyzkouší-li hledat také výrazy *Vltavau*, *Vitavan*, *Vltauan*, *Vltavan*, *Vltsvan*, *Vltavsn*, *Vttavan*, *Vltavam*,

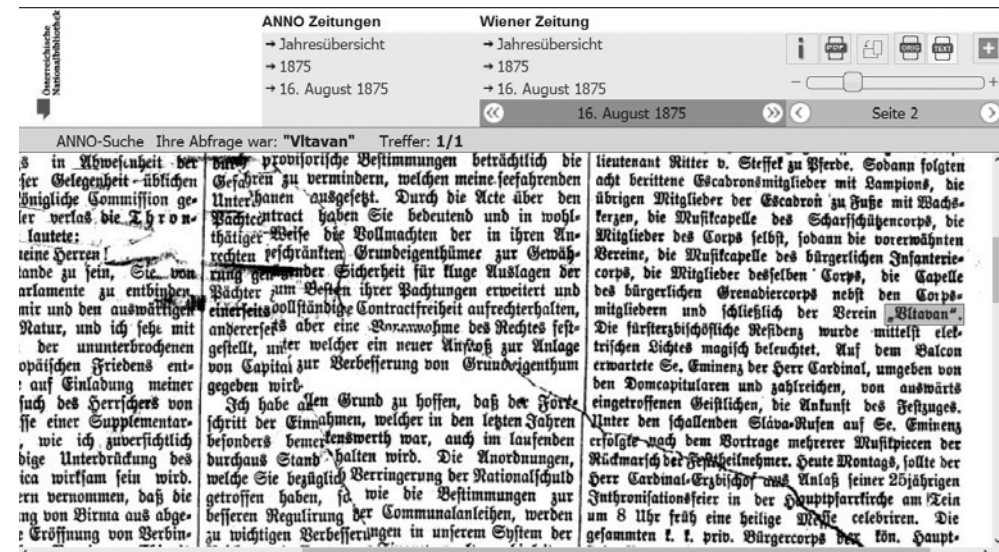

Vltatan, Ultavan, Ultavau, Vltsvan, ba dokonce VIUwan, tedy řetězce písmen, jež vytvořil program OCR v nesnadno čitelném místě.

I při práci s nejnovější verzí Krameria se dozvíme jen to, na které stránce se najde hledaný výraz, nikoli však v kterém článku či novinové zprávě. Naštěstí u některých instalací zprovoznil administrátoři záložku OCR (umístěnou vedle záložek *Náhled a Popis*), v níž lze pomoci

známé funkce *ctrl+F* nalézt hledaný výraz přesně na stránce.

Jak přehledně vyznačit hledaný výraz na nalezené stránce vyřešily už konkurenční systémy. Systém ANNO Národní knihovny ve Vídni⁴ umožňuje od května 2013 prohledávat periodika vydaná v letech 1700 až 1872, přičemž nalezený výraz je v textu v červeně podbarveném rámečku (Obr. 2). Digitales Forum Mittel- und

- 4 <http://anno.onb.ac.at/>
- 5 <http://www.difmoe.eu/?content=Periodika>

Osteuropa⁵ naproti tomu zvýrazní nalezený výraz žlutým podbarvením. O obou systémech se zmiňujeme i z toho důvodu, že se v nich najdou zdigitalizovaná periodika vydávaná v českých zemích. V případě vídeňské knihovny jsou to například *Moravské noviny*, v případě německého fóra *Südböhmische Volkszeitung*⁶.

I když nám s digitalizací bohemik pomáhají zahraniční instituce (pro monografie zmiňme

- 6 Je zajímavé, že na tyto užitečné systémy a zdroje zdigitalizovaných bohemik upozorňuje návštěvníky webu jen knihovna Fakulty sociálních věd UK v Praze.
- 7 <http://www.linuxexpres.cz/business/ceska-digitalni-knihovna-a-open-source-system-kramerius>

Google Books), stále zůstává řada titulů k dispozici pro krajské digitalizační jednotky. Až budou pro uživatele tyto tituly zpřístupněny, nastane ještě větší nutnost vyhledávat postupně v několika instalacích Krameria. Věřme, že to usnadní projekt České digitální knihovny⁷, který řeší knihovna Akademie věd ČR.

ALEŠ BROŽEK brozek@svkul.cz

Konference Kniha ve 21. století a trendy rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb

„Veřejná knihovna je místní branou do světa vědomostí a základním předpokladem celoživotního vzdělávání, nezávislého rozhodování a kulturního rozvoje jednotlivců i společenských skupin.“ (Manifest IFLA/UNESCO o veřejných knihovnách, 1994)

„Knihovna je místem, kde se setkávají myšlenky a lidé. Knihovna inspiruje, překvapuje, posiluje.“ (Vize pro finské veřejné knihovny)

Úvodem

Knihovny nabízejí knihovnické a informační služby a samozřejmě přitom kladou důraz na spokojenost svých uživatelů. Každý z nás má svou představu o dokonalých službách, protože se všichni denně se službami setkáváme na úřadech, v obchodech, v restauračních zařízeních i jinde a utváříme si o nich vlastní úsudek. Pomůckou ke zjištění, zda jsou naše služby dokonalé, je snaha vcítit se do role uživatele, představit si sebe na místě čtenáře. Uspokojila by mě taková služba, taková odpověď, co by mi vadilo, co bych jako zákazník uvítal, ocenil? Kvalitní služby jsou vizitkou instituce, vytvářejí je její zaměstnanci, oni nosí svou „kůži na trh“, denně stojí za pultem a formují obraz instituce na veřejnosti. K tomu potřebují podmínky, které vytváří management. Úroveň služeb tedy závisí na managementu, zda budou nastaveny více pro zaměstnance, nebo pro uživatele.

Dobré služby jsou charakterizovány kvalifikovaností, individuálním přístupem, důvěrou, osobními vztahy, schopností naslouchat klientovi a jeho potřebám. Kvalifikovanost je velmi důležitá, když něco prodávám, nabízím, musím o tom hodně vědět. Měla bych chápat požadavky uživatele, fundovaně mu poradit. Bez přehledu a dostatečného vzdělání slouží veřejnosti „handicapovaný“ zaměstnanec. Je jako slepý a hluchý, nepomůže, že se tváří vstřícně a ochotně, že je příjemný. Znalosti se nedají ničím nahradit a sebevzdělávání je proces, který nikdy nekončí. Zaměstnanec ve službách musí chtít na sobě pracovat a vzdělávat se. Na vedení je, aby pro další vzdělávání pracovníků vytvořilo podmínky.

Ve službách se preferuje individuální přístup, klientovi se představíme, případně ho oslovíme jménem apod. Anonymní služby jsou poloviční služby, opakem zdůrazňujeme, že je středem našeho zájmu, je v tu chvíli tím nejdůležitějším.

Velmi významná je schopnost naslouchat klientovi a jeho potřebám. Mnohdy vymyslíme služby, které jsou složité, drahé, a časem zjistíme, že o ně není zájem. Důležité je totiž především umění reagovat na potřeby veřejnosti, přizpůsobovat služby přáním zákazníků. Zaměstnanci ve službách potřeby uživatelů znají, měli by na ně upozorňovat vedení a podílet se na tvorbě koncepce kvalitních služeb. Je to nikdy nekončící proces, se kterým nikdy nejste hotovi. Pokud máte pocit, že už není co vylepšovat, věřte, že něco děláte špatně.

Konference Kniha ve 21. století

Již po desáté se na půdě Slezské univerzity v Opavě konala (tentokrát ve dnech 5. a 6. února 2014) konference s názvem *Kniha ve 21. století*. Fenomén *kniha* nás fascinuje natolik, že je stále v názvu konference a leitmotivem všech ročníků. Letošní téma zasvětili pořadatelé službám knihoven, a proto tematický podnázev zněl *Trendy rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb*. Proč služby? Jak již naznačil úvod článku, knihovnické služby tvoří hlavní náplň činnosti knihoven. Knihovna je jedna velká služba, veřejnost hodnotí knihovníky právě podle úrovně poskytovaných služeb. Při jejich koncipování vycházíme z knihovního zákona, máme písemné standardy, ale jsou naše služby „in“, moderní a žádané? Jsou skutečně kvalitní? Děláme je tzv. dobře?

Zajímavosti z programu

Odpovědi na uvedené otázky hledali fundovaní řečníci.

Výsledky zajímavého výzkumu dětského čtenářství prezentoval dr. Vít Richter z Národní knihovny České republiky přednáškou *České děti jako čtenáři v roce 2013*. Upozornil například na skutečnost, že děti dnes už téměř raději čtou „Poseroutku“ než Harryho Pottera, že čtou méně a literární hrdiny nemají, do knihoven chodí nejčastěji za knihovnicemi, dále protože je tam klid a poradí jim tam s úkoly, až poté uvedly jako důvod knihy. Knihu dostávají děti nejčastěji jako dárek. Čtenářským vzorem je jim rodič a některé děti bez obalu přiznávají, že je čtení nebaví.

Na trendy v informačním chování studentů upozornil doc. Pavel Rankov z Univerzity

Komenského v Bratislavě. Svou výzkumnou pozornost zaměřil na mediální multitasking a označil dnešní studenty za multitaskéry. Starší generaci hluk v mládí stresoval, u stávající mladé generace tomu tak není. Dokážou sledovat několik věcí zároveň a přitom třeba číst, psát seminární práci, vyplňovat dotazník apod. Na P. Rankova navázal prof. Milan Konvíť z Ústavu bohemistiky a knihovnictví FPF Slezské univerzity v Opavě, který hovořil o digitálních prostorech a jako ukázkou uvedl informační prostor Mezinárodní dětské digitální knihovny.

Mgr. Marcela Trýsková z Knihovny města Ostravy uvedla příklady, jak správně nastavit služby pro handicapované uživatele. Problematice knihovních portálů se věnoval Ing. Petr Žabička z Moravské zemské knihovny v Brně a dr. Bohdana Stoklasová představila Centrální portál českých knihoven.

Digitální knihovnu Moravskoslezského kraje prezentovala Mgr. Monika Oravová z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Přiblížila zajímavý projekt a zdůraznila zejména důležitost kooperace paměťových institucí při jeho průběhu. Pro výběr dokumentů je podstatná obsahová stránka, frekvence žádání a jejich stav (stupeň ohrožení degradací kyselého papíru). Obsahově jsou vybírány dokumenty významné pro poznání historie kraje z politického, hospodářského, sociálního a kulturního hlediska. Digitalizované publikace jsou vystaveny prostřednictvím systému Kramerius, verze 4, na serveru Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Mgr. Jarmila Burešová z Knihovny města Ostravy hovořila o výzkumech uživatelské spokojenosti a o významu služeb v knihovnách. *(Obě autorky měly na tato témata příspěvek v předcházejícím čísle Čtenář – 3/2014 – pozn. red.)*

Doc. Richard Papík z ÚISK Univerzity Karlovy v Praze měl zajímavý referát o informačních službách budoucnosti a o roli veřejných knihoven. Hovořil o informačních službách v kontextu informační společnosti, o její stratifikaci a o informační propasti. Představil kategorizaci a typologii informačních služeb s ohledem na elektronizaci a digitalizaci knihovnicko-informačního prostředí i celé společnosti.

Blanka Tauberová z Městské knihovny v Sedlčanech referovala o komunitní knihovně – jakou roli může knihovna hrát pro celou komunitu a jaké služby volit, aby přispívala ke zlepšení komunitního života v místě. Regionální knihovnu v Karviné v novém pojetí představila její ředitelka dr. Halina Molinová. Zaměřila se zejména na marketing, hovořila o vhodných marketingových nástrojích a celkově o významu marketingu pro veřejné knihovny. Prezentovala knihovnu po generální rekonstrukci, včetně statistických srovnání, a zaměřila se na uživatelský komfort a přidanou hodnotu ve službách. Dotkla se i významu řízení lidských zdrojů.

Zajímavý byl rovněž referát ředitelky Městské knihovny v Českém Těšíně Jany Galášové, která vyjmenovala možnosti literárních kaváren a vysvětlila jejich kulturně výchovnou činnost. Hovořila o jejich čítárně a kavárně *Avion – Avion/Noiva výjimečný prostor pro výjimečné lidi*.

Psycholožka Mgr. Lenka Janoušková představila pozoruhodný projekt *KIDMAP – vývojová psychologie dětí*, který mapuje vývoj a potřeby dětí ve věku dvou až dvanácti let. Přesto jsou jeho cílovou skupinou dospělí, kteří mohou díky informacím z projektu zjistit, co děti chtějí a potřebují, a lépe jim tak porozumět. „Dětské knihovnici“ by měli děti velmi dobře znát, pokud je chtějí získat jako trvalé uživatele, a vytvářet pro ně zážitkové a lákavé služby.

Na generační konflikty upozornil Mgr. Tomáš Oliverius velmi poutavou přednáškou. Konstatoval, že knihovny jsou místy, kde se setkává více generací, a to nejen v kolektivu pracovníků, ale i v rámci služeb poskytovaných veřejnosti. Vodítkem pro vzájemné porozumění osob různého věku může být sociologická charakteristika jednotlivých generací, v našem pří-

padě zejména tzv. Baby boomers a generací X a Y. Pro přímý společenský kontakt je rozhodující znalost základních pravidel komunikace, etikety a řešení konfliktů, to vše v mezigeneračním měřítku. Cílem této snahy je vytváření příjemného, společensky hodnotného a motivujícího prostředí pro uživatele i pro knihovníky.

Jeden ze závěrečných referátů přednesla dr. Marie Šedá z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě, která se věnovala problematice standardů veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS), jejichž cílem je zlepšení dostupnosti a kvality služeb uživatelům.

Závěrem

Zaznělo okolo 30 referátů, které si vyslechlo 175 hostů konference. Reakce hostů byly většinou pozitivní a my jsme opět „o jednu konferenci“ bohatší a chytřejší. V únoru roku 2016 chystáme 11. ročník, věříme, že si najde své zájemce. Tématu veřejné knihovnické a informační služby zůstaneme věrni, rozdělíme ho na sekce: *služby pro dospělé čtenáře, pro děti a mládež, informační a digitální služby*. Poděkování patří hlavnímu sponzorovi firmě CEIBA a spoluorganizátorům: tradičně s organizací pomáhá (již devět let) SKIP 10 (Svaz knihovníků a informačních pracovníků pro Moravskoslezský a Olomoucký kraj), k němu se přidala Moravská zemská knihovna v Brně (vydá letošní sborník jako e-knihu) a Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, která pomáhala zejména s programem a organizací samotné konference. Děkujeme rovněž studentům, knihovníkům a pedagogům, kteří se zúčastnili a osobně přispěli k úspěchu konference.

Sborníky z předchozích let jsou ke stažení na webových stránkách <http://k21.fpf.slu.cz/>.

LIBUŠE FOBEROVÁ libuse.foberova@fpf.slu.cz

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- ➔ Doplnění cizojazyčné literatury jako prioritní koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015
- ➔ Právní poradna: Knihovny a dobrovolnictví
- ➔ Databanka vzdělávacích programů Klubu dětských knihoven SKIP ČR
- ➔ E-learning na příkladu fantastiky pro knihovníky
- ➔ Z POKLADŮ... Národní lékařské knihovny ČR

Mini.knihovna.cz

představení a záměry nového studentského projektu z KISK

Říká vám něco název Little Free Library? Slyšeli jste už někdy o miniknihovničkách? Víte, co chystá projekt mini.knihovna.cz? I když vůbec netušíte, o čem je řeč, směle pokračujte ve čtení, v následujících řádcích se totiž vše podstatné dozvíte.

V první řadě vám musíme vysvětlit podstatu amerického projektu *Little Free Library* neboli „malé svobodné knihovny“. Nápad pochází z dílny Todda Bola z Hudsonu v USA, který na památku své matky, učitelky a vášnivě čtenářky, postavil první model knihovničky, naplnil ji knihami a umístil na trávník před svým domem. Sousedům a přátelům se nápad tak zalíbil, že Bol vyrobil několik dalších budek, které jim rozdál. V současnosti je z *Little Free Library* celosvětová komunita lidí, kteří společně vybudovali více než 10 000 miniknihovniček. Všem se jedná o sdílení knih, rozvíjení čtenářské gramotnosti a případné zkrášlení okolí vlastnoručně vyrobenou budkou.

NAŠE PRVNÍ MINIKNİHOVNA V CHODOVĚ

Nápad pořídit miniknihovnu do Chodova „držel“ ředitelku místní knihovny Hanku Nemčičovou přes dva roky. Na městském úřadě dostala zelenou a oslovila nás, studenty Informačních studií a knihovnictví z Masarykovy univerzity, a tak prvotní impulz začal nabývat reálnějších podob. Během přípravné fáze jsme zjišťovali, že postavení jednoduché miniknihovničky bude o něco náročnější, než se na první pohled může zdát. Zkusili jsme proto oslovit šikovného studenta Vyšší odborné školy restaurátorské Dominika Matuse. Dominik nám vytvořil první návrh budky, podle kterého se její realizace ujali truhláři ze Střední školy polytechnické² na Jílové. Nakonec jsme se rozhodli i pro zhotovení loga našeho projektu. Hlavně proto, že bychom nechtěli zůstat pouze u jedné chodovské knihovničky. Logo pro nás vytvořila grafička Helena Gálová.

Budka byla převezena do Chodova, doladily se poslední detaily a 30. listopadu 2013, v rámci Dne pro dětskou knihu, byla slavnostně vztyčena a otevřena veřejnosti. Během prosince vydržela nápor mnoha náruživých čtenářů, kteří si přišli vypůjčit nebo vložit nějaké knihy.

A co dál? Díky mediálnímu ohlasu během pár dní po otevření chodovské budky se nám ozvalo několik

zájemců, kteří by si ve svém okolí také miniknihovničku chtěli postavit. My jim s tím moc rádi pomůžeme. Chceme také poskytovat rady, jak zajistit, aby budka vznikla se souhlasem zastupitelů daného města či obce. V současnosti také připravujeme webovou stránku, kde budete moci sledovat naše pokroky, rady a návody.

MINI.KNİHOVNÍ PATERO

- 1 OTEVŘI**
mini.knihovna je volná, otevřená a určená všem lidem
- 2 SDÍLEJ**
vezmi si knihu, vrať jinou nebo tu stejnou a nezapomeň nalepit nálepku do nového přírůstku
- 3 PEČUJ**
starej se o knížky a o knihovničku, buď ohleduplný i vůči jiným čtenářům, jinak by se jednoho dne mohla třeba sballit a jít jinam
- 4 POCHLUB SE**
přátelům a známým, vytvoř další mini.knihovnu - vše důležité najdeš tady: mini.knihovna.cz
- 5 MILUJ**
knihy, rodinu, přátele, celý svět

Máte-li zájem o vlastní knihovničku, nebo i v případě, že se chcete jen na něco zeptat, neváhejte nám psát na jsemminiknihovna@gmail.com. Připojit se k nám můžete také na Facebooku mini.knihovna.cz. Těšíme se na spolupráci.

TÝM MINI.KNİHOVNA.CZ

Kateřina Blatná, Monika Holoubková, Petr Kalíšek

- 1 *Little Free Library: Take a book. Return a book.* [online]. © 2010–2012. [cit. 2014-01-03]. Dostupné z: <http://littlefreelibrary.org/>
- 2 *Střední škola polytechnická, Brno, Jílova 36g* [online]. 2013 [cit. 2014-01-03]. Dostupné z: <https://spsjilova-public.sharepoint.com/>
- 3 *Mini.knihovna.cz. Facebook* [online]. © 2014 [cit. 2014-01-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/mini.knihovna.cz>

„Dveře ke štěstí se otevírají směrem ven“

Mozaika postřehů z konference **Komunikační strategie pro knihovny**

Tato optimisticky znějící věta zazněla na konferenci, která se konala 26. února 2014 v Goethe-Institutu v Praze. Jejimi organizátory byly opět Svaz knihovníků a informačních pracovníků a Goethe Institut a dlužno dodat, že to byla v pořadí už třináctá konference vzešlá ze spolupráce těchto dvou partnerských organizací. Tato letošní však byla výjimečná přítomností předních představitelů Sdružení evropských knihoven EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations), kteří se sešli v Praze na plánovaném pracovním jednání.

S prvním příspěvkem *Právo na e-čtení* vystoupil **Gerald Leitner**, člen Výkonného výboru EBLIDA, vedoucí její pracovní skupiny Kampaně za e-čtení, člen řídicího výboru IFLA a jednatel Sdružení veřejných rakouských knihoven. Účastníky konference v něm seznámil s připravovanou společnou kampaní *The right to e-read*, která bude odstartována 23. dubna v rámci Světového dne knihy a autorského práva ve všech 28 státech EU. Následovat by měly tiskové konference v hlavních evropských městech, připravují se pohlednice s provokující výzvou pro politické reprezentace jednotlivých států, aby se začaly vážně zabývat problémy, které musí společnost řešit v digitální éře.

Jejich podstatou, jak G. Leitner zdůraznil, jsou radikální změny v celém knižním sektoru, což má dopad i na knihovny. Týká se to především nejasné situace kolem e-knih, které sice zatím tvoří jen několik procent knižního trhu a jsou doplňkem tištěné produkce, ale vývoj ukazuje, že se jejich podíl bude stále zvětšovat. V této souvislosti položil sugestivní otázku, co se stane, až bude velká část důležitých knih vydávána pouze jako e-knihy? To by samozřejmě nebyl problém ve chvíli, kdy by existovala pro

Gerald Leitner při přednášce v Goethe-Institutu

knihovny zákonná možnost elektronické dokumenty kupovat a půjčovat. Nakladatelé se sice snaží vyvinout model, který by odpovídal trhu jak tištěných, tak elektronických knih, zatím se jim to však nedaří. Proto knihovnické organizace vyzývají k vytvoření moderního a precizního autorského zákona, který knihovnám umožní – podobně jako u knih tištěných – e-knihy nakupovat, půjčovat a za to autorům a nositelům práv platit přiměřenou odměnu. Knihovny totiž ze zákona garantují všem občanům svobodný přístup k dokumentům, informacím a kultuře.

Neméně zajímavé téma svým příspěvkem *Komunikace mezi knihovnami a politikou – strategie náhody, nebo systematické propojení?* otevřel **Klaus-Peter Böttger**, prezident EBLIDA a ředitel Městské knihovny v Essenu. Ředitelskou funkci, jak řekl, zastává čtyři roky, a za tuto dobu zjistil, jak je důležité o knihovně s politiky hovořit. Uvedl, že si každý, kdo je postavený do role „vyjednávajícího za knihovnu“, musí uvědomit, že její zřizovatel, tedy politik, sleduje své cíle (i mocenské). Chce být v první řadě úspěšný, chce být dál volen. Další, co je nutné vědět, je, jakou roli u politika knihovna hraje a jakou pozici má knihovna v politickém prostředí. Je třeba vzít do úvahy, že politici, až na malé výjimky, dnes vůbec nevědí, jak knihovny fungují. „Pro nás knihovníky je samozřejmé, že

máme půjčovat e-knihy, pro politika to není podstatné. Vždyť proč by si čtenáři nemohli objednávat média poštou, ušetřilo by se za provoz budov...“ Jak takové uvažování změnit? Je třeba vzbudit u politiků zájem, nebát se za knihovnu lobbovat, ovšem vždy s určitým cílem. Doslova uvedl, že když nemáme před sebou jasný cíl, kterého chceme dosáhnout, jsou náklady například za parlamentní snižování vyhozenými prostředky. Za důležité považuje budování vztahů, lidi je třeba poznat i dřív, než od nich budeme něco potřebovat. Jde o neustálý proces, protože změny osob na důležitých postech jsou velmi časté.

Takových příkladů uvedl Klaus-Peter Böttger mnohem více, zmínil však také, jakými způsoby je třeba dávat o knihovně a její činnosti vědět. Za důležité považuje kvalitně zpracované výroční zprávy, výhledy do budoucna, neformální i odbornou komunikaci, a to jak se zřizovatelem, tak se širokou veřejností.

Na závěr svého vystoupení uvedl, že přes všechny potíže, které před knihovny stojí, on hledí do budoucna s optimismem, protože věří, že se dveře ke štěstí otevírají směrem ven.

Po krátké polední přestávce vystoupila **Elizabeth Sträter**, ředitelka Městské knihovny v Norimberku. Svůj příspěvek nazvala *Mé oblíbené místo v Norimberku: koncept komunikace Městské knihovny Norimberk*. Tato knihovna získala v roce 2012 novou ústřední budovu, která je největší v celém Bavorsku, a spolu se šesti knihovnami městských částí, čtyřmi školními a dvěma pojízdnými patří k největším městským knihovnám v Německu.

Před otevřením nové budovy se vedení rozhodlo oslovit zaměstnance a zjistit jejich názory na to, jak si představují moderní knihovnu a její služby. I z těchto poznatků pak vycházela koncepce knihovny, kterou je možno rozdělit na třetiny: jednu tvoří tradice, další servis a třetí inovace – pohled do budoucna. E. Sträter dále zmínila, že jejich knihovna jako jediná v Německu zavedla nový model poplatků, který je podle ní spravedlivější, což ovšem v loňském roce způsobilo deficit ve výši 60 000 eur. Knihovna teď hledá nové zdroje finančních prostředků, které chce získávat za poradenskou

Plakát ke kampani *The right to e-read* představují (zleva) Gerald Leitner, Klaus-Peter Böttger a Zdeněk Matušík

službu, meziknihovní výpůjční služby, pronájem prostor atd.

Jakou komunikační strategii zvolili v Městské knihovně v Praze, o tom hovořil ve svém příspěvku její ředitel **Tomáš Řehák** a tisková mluvčí této knihovny **Lenka Hanzlíková**. Jejich vystoupení mělo působivý název – *Když má knihovna problém*, což evokovalo otázku – co v takovém případě dělat. A právě na praktické zkušenosti s řešením vypjatých situací, vznikajících mezi knihovnou, uživateli a návštěvníky, se soustředila L. Hanzlíková.

Tomáš Řehák ve svém vystoupení zmínil kromě jiného i výsledky tříletého výzkumného projektu, který měl dát odpověď na to, jakou hodnotu mají služby veřejných knihoven pro společnost. Výsledky průzkumu ukázaly, že i ve finančním vyjádření je přínos knihoven mnohem vyšší než vložené náklady.

Zda zjištění vzešlá z průzkumu budou dostatečným argumentem pro zřizovatele knihoven ve chvíli, kdy budou rozhodovat o financování knihovny a bádání nad tím „zda se knihovna vyplatí“, můžeme jen doufat. Ale dveře ke štěstí se přeci...

OLGA VAŠKOVÁ ✉ ctenar.vaskova@svkkl.cz

Speciální fond učebnic a komenian

„S pomocí knih se mnozí stávají učenými i mimo školy.
Bez knih nebývá učený nikdo ani ve škole.“ (J. A. Komenský)

Speciální fond učebnic

Historie Pedagogické knihovny J. A. Komenského (PK) se odvíjí od března roku 1919, kdy byl z iniciativy univerzitních profesorů pedagogiky Fr. Drtiny a O. Kádnera založen Československý pedagogický ústav J. A. Komenského. Zpočátku byl fond knihovny, která měla sloužit v první řadě učitelům, budován především z darů od institucí a jednotlivců. V roce 1963 byl knihovně směrnicí ministerstva kultury přiznán povinný výtisk učebních textů a učebních osnov, tento oborový povinný výtisk zanikl v roce 1992. Učebnice a skripta představují významnou část knihovního fondu, proto veškerou současnou produkci sledujeme a podle možností knihovny fond učebnic doplňujeme. Díky darům ministerstva školství zařazujeme do fondu více méně všechny studijní materiály s doložkou ministerstva školství.

Speciální (konzervační) fond učebnic a vysokoškolských skript slouží výhradně ke studijním účelům a podléhá speciálním pravidlům půjčování. Učebnice, skripta a metodické příručky, vydané na našem území od konce 18. století až do současnosti, jsou uloženy v prostorách oddělených od hlavního fondu. Ve fondu najdeme učebnice pro všechny typy základních a středních škol, vysokoškolské učebnice a skripta jsou zastoupeny především učebními texty pedagogických fakult a příbuzných společenských vědních oborů.

Prostřednictvím historických učebnic lze sledovat vývoj výuky jednotlivých předmětů. Jako příklad lze uvést rozdílnou výuku matematiky na školách dívčích a chlapeckých koncem 19. století: *Arithmetika pro měšťanské školy dívčí* od Mikuláše Bendy (Praha, Štorch a syn 1898) a *Arithmetika pro měšťanské školy chlapecké* od téhož autora (Praha, Beaufort 1895). K zajímavostem historického fondu patří také staré školní atlasy například *Politický atlas k všeobecným dějinám středního a nového věku spořádaný ku prospěchu středních škol československých Jan Lepař* (Praha, Kober 1869).

Zahraniční učebnice jsou v této sbírce zastoupeny pouze okrajově, v souvislosti s historickým vývojem územního celku, případně s menšinovým národnostním školstvím. Najdeme zde ale také některé učebnice českého jazyka pro menšinové školy v zahraničí, například *Methodisches Lehr- und Übungsbuch der böhmischen Sprache für deutsche Mittelschulen und verwandte Lehranstalten* (Wien und Prag, Tempsky 1898) nebo *Lehrbuch der Tschechischen Sprache. 1. und 2. Klasse* (Reichenberg, Nordböhmischer Verlag, 1926).

Významnou součástí konzervačního fondu učebnic je pozoruhodná sbírka českých i zahraničních slabikářů. Z těch českých zmíníme například *Malého čtenáře cvičení se ve čtení, myšlení a mluvení* sestavil Vincenc D. Bíba, učitel názorný na národní hlavní škole v Budči v Praze (Praha, Jar. Pospíšil 1851), *Slabikář pro školy obecné* složil Adolf Frumar a Jan Jursa, obrázky kreslil Mikuláš Aleš (Praha, Císařský královský školní knihosklad 1908), *Slabikář pro školy obecné. Vydání B* autorů Adolfa Frumara a Jana Jursy s obrázky od Adolfa Kašpara (Praha, Císařský královský školní knihosklad 1913) nebo *U nás. Slabikář pro školy měšťanské* složil Josef Kubálek, obrázky nakreslil Artuš Scheiner (Praha, Unie 1929).

Většina konzervačního fondu učebnic je dostupná prostřednictvím elektronického katalogu na webu pedagogické knihovny <http://www.npmk.cz/knihovna/>. Kromě toho jsou čtenářům k dispozici také historické lístkové katalogy, jejichž doplňování bylo ukončeno v roce 1992. V tomto katalogu jsou jednotlivé vyučovací předměty tříděny podle typu a stupně škol v chronologickém řazení, což do jisté míry odráží vývoj a změny školské soustavy a zobrazuje podstatné zvraty v pojmání a organizaci škol na českém území. V současné době plánujeme převedení unikátního lístkového katalogu učebnic do elektronické podoby.

Komeniologická literatura

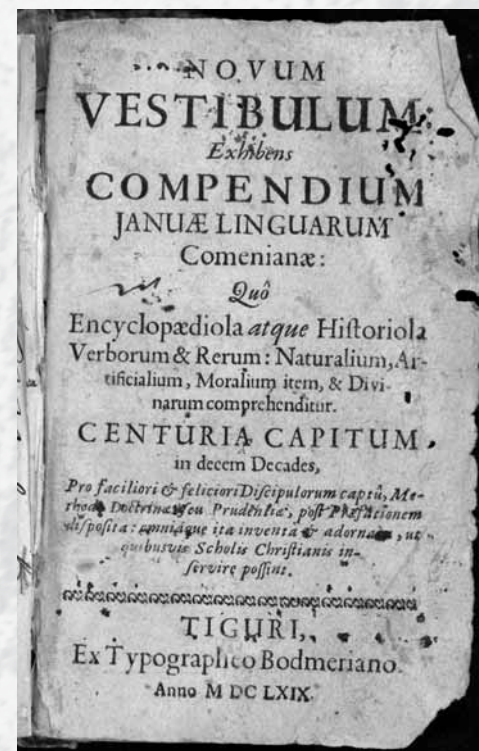
Komeniologická literatura je součástí knihovního fondu Národního pedagogického muzea a knihovny – Pedagogické knihovny J. A. Komenského už od jejího vzniku v roce 1919. V tomto fondu můžeme mj. najít na tři desítky vzácných vydání spisů J. A. Komenského pocházejících z období 17. a 18. století.

K nejstarším knihám vydaným v 17. století patří například spis *Janua linguarum reserata aurea* (Amsterdam, 1638), první vydání Amsterdamského kancionálu (Kancionál: tj. kniha žalmů a písní duchovních k chvále Boží a spasitelnému věřících vzdělání dávno prvé i v nové teď jazykem českým složených a nyní spolu vydaných. Amsterdam, 1659) a první vydání *Manuálu* (Amsterdam, 1658). Curyšské zpracování díla *Novum vestibulum* (Tiguri, 1669) je podle dostupných informací považováno za český unikát; elementární učebnice latiny pro začátečníky vzniklá z potřeby zjednodušit *Januu*, za autorova života vyšla asi 40x, v dvojjazyčných i polyglotních verzích. Mezi další vzácná vydání patří i spis o pronásledování české církve *Historia persecutionum* (1648), spis *Physicae synopsis* (Amsterdam, 1663), *Ratio disciplinae* (Amsterdam, 1660) a různá vydání spisů *Orbis pictus* (Svět v obrazech) a *Janua*, v 17. století nejúspěšnější a nejznámější Komenského dílo, první jazyková učebnice poskytující zároveň s poznáním jazyka i poznání věcné a kromě základů latiny i harmonický souhrn poznatků o nejdůležitějších věcech a jevech.

Z 18. století je ve fondu zastoupena řada německých tisků, náboženských spisů, například *Praxis pietatis, to jest o cvičení se v pobožnosti pravé*, několik vydání díla *Orbis pictus*, především norimberské a vídeňské edice aj. Další vzácná vydání jsou ve fondu ve fotokopiích.

Pro zajímavost lze uvést, že ve fondu můžeme najít i faksimile rukopisu Koperníkova díla *De revolutionibus* s raným autografem Komenského, s jeho vlastnickým záznamem z roku 1614 (faksimile vydala v roce 1957 Polská akademie věd), všechny české obrozenecké tisky spisů Komenského, Nejedlého vydání *Labyrintu světa* z roku 1809 (*Labirynt světa a rág srdce, to gest, Swětlé wymalowánj, kterak v tom swětě a věcech geho wssechněch nic nenj než matenj ...* od J. A. Komenyusa, předmluva k čtenáři Jan Negedlý), Thámovu *Januu linguarum* z roku 1805 (*Janua linguarum reserata aurea, sive seminárium linguarum et scientiarum omnium ...* od Jana Amosa Komenyusa ... herausgegeben von Karl Ignatz Tham) a Zieglerovo *Umění kazatelské* z roku 1823 (Jana Amosa Komenského *Umění kazatelské*, gež po stu a sedmdesáti dwau letech z rukopisu vybral a poprvé vydal Jozef Liboslaw Ziegler) aj.

Jedenáct těch nejvzácnějších starých tisků bylo v roce 2007 v rámci projektu *Digitalizace vzácných komeniologických tisků z fondu pedagogické knihovny* zdigitalizováno a výsledné digitální faksimile jsou přístupné prostřednictvím online katalogu digitální knihovny Manuscriptorium (<http://www.manuscriptorium.com/>). Originály jsou ve speciálních ochranných obalech umístěny ve stabilním klimatickém prostředí v knihovně.

Novum vestibulum (J. A. Komenský)

Stáž v Britské knihovně v Londýně

V polovině října loňského roku jsem měl možnost strávit pět dnů na stáži v oddělení Sound and Vision (zvukový a filmový archiv) Britské knihovny. Jako v případě ostatních stáží i zde bylo potřeba předem dohodnout důležité body pobytu a hlavně, již s velkým předstihem, zařídit financování celé akce. V říjnu roku 2012 se nám poprvé podařilo navštívit knihovnu, strávit jedno dopoledne v tomto oddělení a získat tak kontakt. Začátkem roku 2013 jsem napsal první mail a koncem července poslední. Bylo dohodnuto. Termín 14.–18. října. Dalším krokem bylo shánění částí financí, které by pokryly ubytování a letenku. To se podařilo za pomoci fondu Nadace knihoven, která přispěla polovinou částky celkového rozpočtu. Jede se!

Něco málo z historie

Historie této největší knihovny v Evropě je poněkud zvláštní. Během pěti dní jsem se ptal různých zaměstnanců v odděleních celé knihovny a každý mi sdělil nový kousek do skládky o Britské knihovně. Začít asi musíme tím, že Londýn do roku 1973 neměl svoji knihovnu, jak ji známe teď. Na mysl mám samostatnou budovu, která by měla název Národní knihovna, měla svůj fond a sídlila by na velmi dobře dostupném místě. Historie knihovny ale sahá dál než do roku 1973. Knihovna pod názvem British Museum Library působila jako součást Britského muzea a od konce 18. století se nacházela v jeho budově. V průběhu let, na začátku 19. století byla postavena budova nového muzea, knihovna využívala dnes velmi známou část kulatého sálu zvaného British Museum Reading Room přímo uprostřed budovy. Zde bylo možné si vypůjčit ze známé King's Library – Knihovny krále Jiřího III. určitou

část knih, ke kterým se v dnešní budově knihovny dostane jen málokdo. Knihovna tedy neměla jen knihy, mapy, rukopisy, ale i umělecká díla, sochy, malby a mnoho dalších artefaktů, které v dnešní Britské knihovně na Euston Road můžeme zhlédnout, a přitom si pokládáme otázku, kde se tady mohly vzít.

Dlouhá cesta na Euston Road

V roce 1973 vzniká The British Library, knihovna do které se postupně začaly začleňovat ostatní knihovny (National Central Library, National Lending Library for Science and Technology nebo British National Bibliography). Poté se přidal i Národní zvukový archiv (National Sound Archive) a nakonec i velké knihovní kolekce jako King's Library, Old Royal Library a další. Pořád to mělo ale jeden problém. Většina těchto institucí se nacházela rozesteta po celém Londýně a postupem času se začalo uvažovat o demolici staré zástavby naproti Britskému muzeu a postavení nové budovy knihovny. Nestalo se tak. Dlouhou dobu, skoro 20 let, trvalo, než se našlo místo, zajistily

King's Library v nové budově British Library

British Library na Euston Road

finanční prostředky a začalo se stavět. Každý z nás určitě někdy slyšel o nástupišti 9 a 3/4 z filmu Harry Potter. Nástupiště se nachází na jednom z nejstarších vlakových nádraží King's Cross station. Nádraží, ze kterého neodjížděl jen Harry Potter, ale i vojáci do první a druhé světové války. V sedmdesátých letech se kolem nádraží naskytl velký nevyužitý prostor, na kterém nebylo skoro nic, pouze koleje. Bylo tedy rozhodnuto. Vedle nově postaveného mezinárodního nádraží St. Pancras, hlavního vstupu do tunelu pod kanálem La Manche, postupně vyrostla nová budova v barvě typické pro Angličany, a to cihlové, která vypadá jako mayská pyramida. Nová budova Britské knihovny byla oficiálně otevřena v červnu roku 1998 za přítomnosti královny Alžběty.

96 Euston Road, London

Národní knihovna Spojeného království. Takový by byl oficiální název Britské knihovny. Většina poboček se v průběhu let 1997–2009 postupně přesunula z centra Londýna do nové budovy a zbývající dvě pobočky, nebo spíše už jen jedna (Boston Spa ve West Yorkshire), se též pomalu přemísťují. Knihovna novin v Colindale v severozápadní části Londýna se celá do konce roku 2013 stěhovala na Euston Road. Knihovna se řadí mezi tři největší na světě. Někde se dočteme, že je druhou největší, po Kongresové knihovně v Washigtonu, D. C., ale jak jsem se ptal, fondem je větší Národní knihovna Francie.

Britská knihovna je otevřena všem, kteří mají skutečnou potřebu využít její sbírky. Kdokoli by chtěl využívat služeb knihovny, musí být zaregistrován. Stačí mu pouze trvalá adresa, podpis a čtenářská průkazka je na světě. Je pravda, že při samotné registraci nového čtenáře je zpovídání ze strany knihovníků velmi dlouhé.

Příprava k poslechu nahrávek ze zvukového archivu

Před samotným vstupem do budovy, kdy procházíte nádhernou ručně kovanou bránou, kterou navrhl David Kindersley, se otevírá volný prostor v podobě nádvoří a pohled na knihovnu. Po vstupu do budovy potom zrak padne na dominantu, a to uprostřed umístěnou King's Library. Po stranách a v různých patrech se dostanete do příslušných oddělení a samozřejmě nesmí chybět knihovnický obchod a restaurace. V docela velkém knihovnickém obchodě hned za hlavním vstupem do budovy se vám otevře pohled nejen na knižky, ale především na vlastní produkci publikací, pohledů, her, upomínkových předmětů ze sbírek Britské knihovny. Pokud si chcete odvézt předmět připomínající nějaký vztah s knihovnou, musíte do obchodu zavítat. Restaurace jsou zde dvě, jedna pro čtenáře, která spíše připomíná velkou kavárnu, a druhá menší pro zaměstnance knihovny, která je před čtenáři samozřejmě schovaná. Velké studovny, nacházející se ve vyšších patrech, nabízejí stovky míst, která jsou často zaplněna výzkumnými pracovníky, studenty a turisty.

Většina vyhledávání prostřednictvím stránky Britské knihovny se provádí v hlavním katalogu, který se nazývá Explore the British Library, založeném na systému Primo. Lze vyhledávat v téměř 57 milionech záznamů nebo prohledávat obsah webových stránek. Výjimky jsou i zde, neboť některé z kolekcí mají své vlastní katalogy (Archives and manuscript collections...). Postupně se i tyto ostatní zapracovávají do hlavního katalogu.

Sound and Vision

Knihovna „není jen o knihách“, proto se v Britské knihovně setkáme i s oddělením (přesněji s archívem), které se zabývá problematikou zvukových a video nahrávek. Zvukový archiv Britské knihovny (The British Library Sound Archive) má ve fondu velké množství zvukových a video nahrávek, více než milion desek a 185 000 magnetických pásek. Sbírký pocházejí z celého světa a pokrývají celou škálu nahraného zvuku (hudba, drama, literatura, orální historie, přírodní zvuky). Nosiče, na kterých se tyto nahrávky nacházejí, mají rozsah od fonovaleček z konce 19. století až po nejnovější digitální média.

Kromě komerčních nahrávek vydaných na území Spojeného království má archiv i mnoho vybraných komerčních nahrávek ze zahraničí, záznamy rozhlasového vysílání a soukromé nahrávky. Ka-

talog archivu je denně aktualizován a je jedním z největších svého druhu na světě. Pokrývá miliony komerčních a nekomerčních nahrávek.

Portálová stránka **British Library Sounds** (<http://sounds.bl.uk/>) poskytuje pro vzdělávací instituce zdarma on-line přístup k více než 50 000 vzácných nahrávek hudby, mluveného slova, záznamů z lidského a přírodního prostředí, a velké množství těchto nahrávek je také přístupné pro širokou veřejnost. Je tu samozřejmě i druhá možnost, a to poslech v budově knihovny prostřednictvím služby **Listening and Viewing Service**. Po objednání vybraného zvukového dokumentu z různých zvukových nosičů vám do poslechové kabiny nahrávku přehrají a vy můžete poslouchat v klidu a bez rušení okolí.

Strávení pěti dnů v tomto oddělení a postupně seznámení se s problematikou digitalizace všech zvukových nosičů v podobě edisonových válečků, desek nejen berlinerových, magnetických pásek, minidisků, kompaktních disků a dalšího množství nosičů bylo velice zajímavé a hlavně přínosné nejen pro mě.

Průvodce a šéf Nigel Bewley (uprostřed) z Britské knihovny

Každý den jsem strávil s jiným zvukovým inženýrem a postupně jsem se dostal i na místa, kam normální čtenáři (a nejen čtenáři) přístup nemají. Velice hezké od mých kolegů z Britské knihovny bylo, že mi umožnili účast na konferenci o ochraně dokumentů *Evolution or revolution! The changing face of collection care* (Evoluce nebo revoluce! Mění se tvář ochrany fondu).

Malá odbočka: po cestě ze zvukových studií do nižších pater jsme se dostali až k přepravním kontejnerům pro společnost Google (Google Books), ve kterých bylo přibližně 700 000 titulů z fondu knihovny, které byly připraveny na cestu do Berlína k digitalizaci. Neméně zajímavé bylo poznání dalších dvou projektů pod hlavičkou Brit-

ské knihovny a také návštěva oddělení Slavonic and East European Collections (bývalé oddělení české a slovenské literatury).

Další z projektů Britské knihovny The International Dunhuang Project: The Silk Road Online (<http://idp.bl.uk/>) je mezinárodní projekt, jeden z prvních, který započal v nové budově (trvá již 12 let). Přibližuje historickou část Dunhuang nacházející se ve východní části Hedvábné stezky. Konkrétněji mapuje dokumenty, někdy z období kolem 10. století, které byly zastaveny v jeskyni, nejspíše kvůli ochraně před boji v této oblasti velmi častými či před nějakou katastrofou. Starý pán z Číny nám ukázal, jak se tyto svitky čistí, opravují, jaké různé papíry z dnešní doby používají na jejich opravu, a co se v nich vlastně ukrývá. V dokumentech je zachyceno více než 40 jazyků, z toho velká část již mrtvých, proto je snahou vše zpřístupnit na internetu a nechat badatele, aby zkoumali, případně objevili jazyky dávno zapomenuté.

Ukázka prací na svítcích

Druhým je tříletý projekt **The Qatar Project**, který probíhá více než rok a půl a z velké části je financován Katarskou národní knihovnou. Jsou v něm zahrnuty všechny dokumenty spojené oblastí arabských zemí – mapy, knihy, zvuk. Na projektu pracuje z oddělení Sound and Vision jeden zvukový inženýr, který má na starosti digitalizaci šelakových desek a magnetických pásek. Postupně jsme poznali další samostatné oddělení, které se zabývalo výhradně prací na tomto projektu (kolem 20 lidí) a zde jsme měli možnost promluvit s kurátorem těchto sbírek.

Část textu byla převzata se svolením redakce z článku, který vyšel v časopisu Ikaros.

Nechceme se chlubit, ale...

V naší klatovské městské knihovně se stále něco děje – nejenže jí denně projde kolem 200 čtenářů, ale pravidelně zde pořádáme zajímavé akce, o kterých můžeme směle tvrdit, že přispívají k celkovému kulturnímu dění v našem městě. Na většinu z nich je vstup zdarma. Pokud je vybíráno kurzovné, jsou peníze investovány výhradně na nákup použitého materiálu. Pro tyto aktivity máme dva hlavní důvody: využít krásné historické prostory knihovny i mimo půjčovni dobu a zaujmout co největší okruh lidí, a přilákat tak do knihovny i „nečtenáře“ (rozuměj naše potenciální čtenáře).

Ve společenském sále knihovny, který je naší chloubou, se vedle setkání s autory knih několikrát do měsíce konají přednášky na různorodá témata: na podzim návštěvníky zaujala velmi emotivní přednáška Ivony Ivicové a pamětnice Dity Krausové o dětských kresbách, které namalovaly židovské děti po své deportaci do Terezína. Další velkou akcí byla též přednáška indického nádi o knihovnách palmových listů v Indii. Tradičně velkou účastí oplývají cestovatelské přednášky: Petr Nazarov vyprávěl o svém ročním pobytu na Havajských ostrovech, Jana Dvorská o ostrovech Madeira a Djerba a Tomáš Kubeš o expedici do Konga. V době předvánoční se uskutečnil adventní koncert, který byl výjimečný tím, že byl překládán do znakového jazyka, v případě písní se jednalo dokonce o umělecký znakový jazyk.

Naše knihovna má také svou malou výstavní galerii, ve které vystavujeme výtvarné práce a fotografie cestovatelů. Rodiče a prarodiče dětí školou povinných pak rádi navštěvují pravidelné výstavy prací dětí ze základní umělecké školy či domu dětí a mládeže.

V čítárně se pravidelně každý měsíc střídají výstavy ručních prací, většina z nich je i prodejních. Pokud čtenáři (většinou tedy spíše čtenářky) projeví zájem naučit se techniku konkrétní práce, knihovna zorganizuje i dopolední či odpolední seminář. Ve druhé polovině roku 2013 se uskutečnily výstavy výrobků z FIMO hmoty, vy-

řezávání ze dřeva, nitěné grafiky, kabelek Candy nebo dekorací z kukuřičného šustí.

Pozadu zdaleka nezůstává ani oddělení pro děti a mládež a jeho pobočka na základní škole. Spíše naopak, pro své čtenáře organizuje množství akcí, jimiž podporuje rozvoj čtenářství u nejmladších dětí nejen čtením samotným, ale i jeho propojením s dalšími volnočasovými aktivitami. Konají se zde proto různé výtvarné dílny, hudební a dramatická vystoupení – to vše ve spojitosti s žáky Základní umělecké školy Josefa Klíčky. Velký úspěch mělo setkání žáků ZŠ s autory dětských knih Markétou Čekanovou, Zdeňkem Zajíčkem a ilustrátorem VHRSTI, dále hravý halloweenový podvečer, který se odehrával celý v angličtině, vystoupení dramatického kroužku ZUŠ *Z Černé věže bim bam*, které děti seznámilo s historií Klatov, pořad s vánoční tematikou *Kdyby tisíc andělů* nebo zábavně naučné odpoledne *Na Barborku do knihovny*. Velmi vítaným zpestřením byly ukázkové hodiny výuky, které u nás již dvakrát organizovaly učitelky ZUŠ a zapojila se do nich i veřejnost. Hned začátkem roku 2014 se navíc rozjelo pravidelné čtení pohádek v angličtině a němčině a chystá se maškarní veselice.

Těší nás, když se k nám naši čtenáři nebo příznivci rádi opakovaně vracejí, a proto se jim snažíme co nejvíce vycházet vstříc, naslouchat jejich přáním a doporučením a pobyt v knihovně jim co nejvíce zpříjemnit – ať už svým přátelským jednáním nebo vlídným, útulným a květinami zpříjemněným prostředím. Snad nebudeme neskromní, když se pochlubíme tím, že naše knihovna v předešlém roce získala titul Rozkvetlá knihovna.

Stranou pak není ani naše metodické oddělení. Jsme hrdí na to, že se nám pomalu ale jistě daří zvyšovat zájem nejen profesionálních, ale i neprofesionálních knihovníků o kurzy výpočetní techniky. Vytvořením zjednodušené a poloautomatické knihovnické evidence v počítači se snažíme snížit administrativní práce především našich neprofesionálních knihovníků (a přiznejme si, že i naši vlastní), čímž nám i jim zbývá více času na

tu pravou knihovnickou práci. V současné době je především pro malé knihovny byrokratická zátěž poměrně vysoká a často jim vyplňování „papírů“ zabere více času než práce se čtenářem. Mnozí sice po letech praxe ve vyplňování papírových výkazů přistupovali k našim nápadům s nedůvěrou, ale čím dál více jich zjišťuje, že i jednoduchá tabulka v počítači jim může tuto zátěž poměrně významně snížit. Bohužel oproti jiným regionům, kde jsou i nejmenší knihovny automatizované, máme stále velké rezervy. Věříme však, že i v tomto ohledu se situace postupně zlepší.

Tímto výčtem akcí uskutečněných v předešlém pololetí chceme shrnout naši práci, která se netýká jen knih, a – ale ano, připustíme si to – chceme se možná tak trochu pochlubit vám, kolegyním knihovnicím a kolegům knihovníkům. Ale budeme zároveň velmi rádi, pokud vás naše počiny budou inspirovat při vaší práci.

EVA SOMMEROVÁ
z kolektiv pracovníků
Městské knihovny Klatovy

Otevření Centrálního depozitáře NK ČR v Hostivaři

Národní konzervační fond v CDH

Posezení ve foyer budovy

V úterý 11. března 2014 se uskutečnila tisková konference při příležitosti dokončení výstavby první etapy, stabilizace klimatických podmínek a závěrečných úprav nové budovy Centrálního depozitáře Národní knihovny ČR. O jeho plánovaném využití pohovořili zejména PhDr. Hanuš Hemola, náměstek sekce Knihovní fondy a služby, Ing. Luděk Tichý, náměstek sekce Digitalizace a technologie, technickým záležitostem se věnoval Ing. Jiří Lučan, ředitel Odboru správy a provozu. O celkové koncepci v návaznosti na prostory NK ČR v Klementinu promluvil také generální ředitel knihovny Ing. Tomáš Böhml. V nové budově depozitáře jsou uloženy zejména svazky Národního konzervačního fondu a dalších sbírek, dále zde budou pracoviště pro zpracování fondů, digitalizaci i další oddělení, která doposud sídlí v Klementinu. Po komplexním do-

končení centrálního depozitáře je zde počítáno s uložením přibližně deseti milionů svazků, v Klementinu by jich pak mělo zůstat 1,7 milionu. Výstavba této etapy CDH včetně přípravných a projektových prací stála cca 387 milionů Kč, jedná se o provozní budovu s celkovou užitnou plochou 10 000 m². Veřejnosti jsou přístupné především vestibul a studovna v přízemí, případně velký jednací sál ve čtvrtém patře, kde bude v uzavřené části umístěna i jedinečná digitalizační linka projektu Národní digitální knihovna. Bezpečnost objektu zajišťují přísná režimová opatření a nejmodernější bezpečnostní technické prvky (zejména hasicí systém).

Den otevřených dveří Centrálního depozitáře v Hostivaři pro veřejnost proběhl v sobotu 15. 3. 2014.

Text a foto **LENKA ŠIMKOVÁ** ctenar@svkkl.cz

LITERÁRNÍ VÝROČÍ

Před 100 lety, 8. 5. 1914, se narodil francouzský spisovatel **Romain Gary** (†1980), jediný autor, který získal dvakrát Goncourtovu cenu (ta může být udělena jednomu autorovi pouze jednou) – poprvé ji získal roku 1956 za román *Kořeny nebe*, podruhé roku 1975 za román *Život před sebou* vydaný pod pseudonymem Émile Ajar; tato skutečnost vyšla najevo až po jeho smrti. Český vyšly kromě *Života před sebou* ještě romány *Lady L*, *Evropská výchova* nebo *Život s krajtou*.

Před 90 lety, 9. 5. 1924, se narodil **Bulat Okudžava** (†1997), básník, prozaik a písničkář arménsko-abchazsko-gruzinského původu, autor ruských psaných historických románů *Nebohý Avrosimov*, *Šipovova dobrodružství*, *Putování diletantů* a *Dostaveničko s Bonapartem*; český vyšla ještě novela *Ahaj, študente* či román *Zrušené divadlo*. Patřil k hlavním představitelům duchovního života Ruska druhé poloviny 20. století. Až do nástupu M. Gorbačova mu nebyly povolovány oficiální koncerty ani nahrávky desek.

Před 90 lety, 14. 5. 1924, se narodil český spisovatel **Eduard Petiška** (†1987), autor básní a próz pro dospělé i pro děti a mládež; převyprávěl například *Staré řecké báje a pověsti*, ale i báje a pověsti mezopotámské a egyptské, *Příběhy starého Izraele*, *Příběhy tisíce a jedné noci* a *Staré české báje a pověsti*.

Před 70 lety, 17. 5. 1944, zemřela v koncentračním táboře Ravensbrück **Milena Jesenská** (*1896), česká novinářka, spisovatelka, editorka a překladatelka, přítelkyně Franze Kafky, s nímž si dopisovala (knížně vyšly později známé *Kafkovy Dopisy Mileně*).

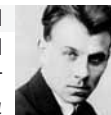

Před 150 lety, 19. 5. 1864, zemřel **Nathaniel Hawthorne** (*1804), jeden z největších amerických spisovatelů 19. století, autor románů *Šarlatové písmeno*, *Dům se sedmi štíty* či *Mramorový faun*; český vyšel výběr povídek a novel *Mateřské znaménko*.

Před 130 lety, 27. 5. 1884, se narodil pražský německý spisovatel **Max Brod** (†1968), dnes známý hlavně jako blízký přítel Franze Kafky, jehož přání, aby po smrti zničil jeho rukopisy, neuposlechl a stal se propagátorem a vydavatelem Kafkova díla; napsal též Kafkův životopis a vydána byla i jejich korespondence. Je autorem paměti *Život plný bojů* nebo knihy *Pražský kruh*.

KVĚTEN

Před 120 lety, 27. 5. 1894, se narodil kontroverzní francouzský spisovatel **Louis-Ferdinand Céline** (†1961), autor románů *Cesta do hlubin noci*, *Smrt na úvěr*, *Od zámku k zámku*, *Sever* nebo *Skočná*. Céline se netajil svým antisemitismem a rasismem, které se projevil hlavně v jeho pamfletech (např. *Bagately k masakru*), jejichž vydávání je ve Francii zakázáno. Přesto je považován za jednoho z největších francouzských romanopisců a mistrů jazyka 20. století.

Před 120 lety, 27. 5. 1894, se narodil americký spisovatel **Dashiell Hammett** (†1961), představitel detektivek tzv. drsné školy (*Maltézský sokol*, *Sklepněný klíč*, *Hubený muž* a další romány).

Před 90 lety, 28. 5. 1924, se narodil a před 25 lety, **8. 5. 1989**, zemřel **Jiří Šotola**, český básník, prozaik, dramatik, překladatel, herec, dramaturg a režisér. Po roce 1968 nesměl publikovat, po veřejné sebekritice v časopise *Tvorba* v roce 1975 mu bylo publikování opět umožněno. Nejprve se věnoval poezii; spolu s Miroslavem Florianem, Karlem Šiktancem a dalšími patřil mezi tzv. básníky všedního dne (kolem časopisu *Květen*). Je autorem básnických sbírek *Náhrbní kámen*, *Svět náš vezdejší*, *Hvězda Ypsilon*, *Poste restante*, *Co a jak*, *Podzimníček* a dalších. Jako prozaik debutoval v roce 1969 historickou románovou epopejí *Tovaryšstvo Ježíšovo* o rekatolizaci východních Čech po konci třicetileté války. Další mistrný román *Kuře na rožni* (1974) se odehrává v době napoleonských válek. *Svatý na mostě* (1978) je historickým románem o Janu Nepomuckém. Z dalších jmenujme volnou trilogii *Malovaný děti*, *Róza Rio* a *Podzim v zahradní restauraci*, novelu *Osmnáct Jeruzalémů* či dramata *Padalo listí*, *padala jablčka*, *Cesta Karla IV. do Francie a zpět*, *Antiořfeus* a další. Je autorem scénáře k filmu o Janu Nerudovi a Karolině Světlé *Příběh lásky a cti*. Překládal například díla Borise Pasternaka.

Před 100 lety, 30. 5. 1914, se narodil český spisovatel **Jiří Marek** (†1994), autor populárních kriminálních povídek *Panoptikum hříšných lidí* a *Panoptikum Města pražského*, podle nichž byly natočeny úspěšné televizní seriály *Hříšní lidé města pražského* (1968) a *Panoptikum Města pražského* (1986) a čtyři celovečerní filmy.

G'day z australské Canberry! Dnes se zmíním o Libraries Australia, kooperativní službě pro sdílení zdrojů australských knihoven, do které přispívá přes 1200 knihoven. Služby Libraries Australia mohou využívat knihovny i individuální uživatelé, ovšem pouze na základě ročního předplatného. Většina bibliografických dat z Libraries Australia je ale volně prohledávatelná prostřednictvím vyhledávací služby Trove. Jak Libraries Australia, tak Trove jsou spravovány Národní knihovnou Austrálie.

Služba byla původně koncipována jako podpora pro sdílenou katalogizaci podle vzoru americké OCLC. Byla spuštěna na začátku 80. let pod názvem Australská bibliografická síť (Australian Bibliographic Network, ABN) a za dobu své existence prošla několika zásadními proměnami. V současné podobě funguje od roku 2005. V roce 2007 byla podepsána významná smlouva s OCLC, na základě které mají členské knihovny Libraries Australia zároveň členský status v OCLC, mohou využívat neomezený přístup do WorldCat.

Základem Libraries Australia je největší australský bibliografický zdroj Australská národní bibliografická databáze (Australian National Bibliographic Database, ANBD), která ovšem kromě vlastní bibliografie zahrnuje také soubory autorit a funguje zároveň i jako souborný katalog. ANBD obsahuje více než 25 milionů katalogizačních záznamů a údaje o více než 50 milionech jednotkách držených ve většině australských knihoven včetně akademických, vědeckých, státních, veřejných a speciálních. Jedná se o publikované, ale i nepublikované zdroje, jako jsou například fotografie, archiválie nebo manuskripta. Dále jsou do ANBD stahovány také záznamy z Kongresové knihovny, OCLC WorldCat, Blackwell's Table of Contents, Serial Solutions a národní bibliografie Velké Británie, Nového Zélandu, Singapur a Vietnamu a také další vybrané bibliografické záznamy zakoupené australskými knihovnami.

Libraries Australia nabízí tři hlavní služby:

Simultánní vyhledávání v ANBD a mnoha dalších externích databázích včetně možnosti vyhledávání v Libraries Australia z vlastního katalogu přes Z39.50. Výsledky vyhledávání lze uložit, poslat emailem, stáhnout nebo vytisknout. Libraries Australia nabízí možnost uložení vyhledávacího dotazu pro pozdější použití nebo vytvoření alertů.

Sdílenou katalogizaci a přebírání záznamů. Knihovny mohou přispívat záznamy a údaji o jednotkách do ANBD pomocí webového formuláře, katalogizačního klienta umožňujícího vytvářet záznamy přímo v ANBD nebo prostřednictvím dávkového importu záznamů z vlastního katalogu. Libraries Australia také umožňuje stahování katalogizačních záznamů do vlastního katalogu. Systém podporuje synchronizaci dat s WorldCat v reálném čase.

Libraries Australia Document Delivery (LADD), což je národní systém pro meziknihovní výpůjční služby a dodávání dokumentů, nabízí, kromě zdrojů 700 australských knihoven, také přístup do novozélandské národní bibliografické databáze Te Puna a komerčního systému Infotrieve. Umožňuje řídit celý proces od zadání požadavku přes jeho zpracování, dodání dokumentu až po následné finanční vypořádání. Součástí je také služba objednávání online od komerčních dodavatelů.

Za využívání služby platí knihovny roční poplatek v závislosti na typu knihovny. Poplatek zahrnuje neomezené vyhledávání v ANBD a řadě dalších databází včetně katalogů Kongresové knihovny, Britské knihovny a WorldCatu; neomezené užívání LADD a katalogizačního modulu pro sdílení a stahování záznamů. Další služby nad tento rámec včetně např. přístupu k souborům australských autorit se platí zvlášť. Státní knihovny a veřejné knihovny platí na základě počtu obyvatel, školní knihovny platí 385 dolarů, speciální knihovny na základě velikosti rozpočtu a počtu zaměstnanců, univerzitní knihovny podle velikosti rozpočtu. Knihovny, které vyučují studenty knihovnictví, mají bezplatný přístup do cvičné databáze. Roční předplatné pro individuální uživatele činí 55 australských dolarů.

Přesto, nebo možná právě proto, že jde o placenou službu, je Libraries Australia australskými knihovnami hojně využívána pro podporu jejich každodenních činností.

Experimenty s transformací několika dánských knihoven, které působí jako komunitní centra, ukazují zvyšující se nároky na zaměstnance a řízení knihoven. Činnost těchto komunitních knihoven je založena na aktivním zapojení uživatelů, partnerství a pomoci dobrovolníků s velkým množstvím aktivit. Knihovník zde působí v roli organizátora, koordinátora, fundraisera a všeuměla. Musí vytvářet a udržovat síť, mít výborné komunikační dovednosti a motivovat všechny pracovníky knihovny k zapojení se do akcí celé komunitní knihovny. Vedoucí knihovny musí jednat jako hromosvod různých každodenních konfliktů mezi uživateli, dobrovolníky a partnery a jako sparring partner pro své kolegy knihovníky. Zapojení dobrovolníků a partnerů do činnosti knihovny je výhodou, protože tak přebírají odpovědnost a přispívají svými nápady, ale zapojení uživatelů může přinést i problémy, jelikož jejich přání a požadavky nemohou být z různých důvodů plněny. V Dánsku panuje obecně shoda, že spolupráce s dobrovolníky je odměnou jak pro ně samotné, tak pro zaměstnance dané organizace a dobrovolníci často působí jako „velvyslanci“ své knihovny. Obecně lze říci, že transformace knihoven na komunitní centra přinesla zvýšení počtu návštěvníků i zvýšení počtu výpůjček.

(*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 46, No. 4/2013, s. 17–20)

Berlínská státní knihovna má bohatý fond rukopisů ve starouzebeckém jazyce „tschagataischen“, které získala díky diplomatickým stykům pruských králů a čtyřem pruským expedicím v letech 1902 až 1904. Tyto královské expedice položily základy pro bohaté orientální sbírky státní knihovny a nabízejí fascinující obraz této ztracené kultury. Středověký jazyk byl široce používán od 13. století ve Střední Asii a s výjimkou Berlína lze nalézt rukopisy v tomto jazyce i v Londýně, Taškentu, Paříži, Lundu, Vídni a Istanbulu. Tento původně mongolský jazyk užívaný až do 18. století odkazuje na turecké, arabské i perské vlivy a rukopisy jsou přinejmenším v Evropě málo prozkoumány. Rukopisný fond státní knihovny dnes čítající 190 titulů doplnili nákupem v roce 1817 němečtí učenci, knihkupci a starožitníci a kompletní soupis byl vytvořen až roku 1904. Některé rukopisy jsou jednoduché, mají vazby z kózi

kůže nebo levnější látky, ovšem u jiných je použita nákladná kůže a jsou ozdobeny složitými medailonky a vazby mají vykládány drahými kameny. Desítky těchto vzácných rukopisů mají jen papírové obaly, které jsou špatně zachovány a musí být restaurovány. Nejmenší část rukopisné kolekce pochází ze 14. století, asi 15 % ze století šestnáctého a sedmnáctého a 80 % je pozdějšího data. Knihy obsahují náboženské texty, ale i lékařské práce, spisy o fungování státu a slovníky. Od letošního roku budou tyto rukopisy vystaveny na <http://orient-digital.staatsbibliothek-berlin.de/content/below/index.xml>.

(*Bibliotheks Magazin*, Nr. 3/2013, s. 55–59)

Pákistánská soukromá univerzita Aga Khan má jedenáct budov na třech kontinentech v osmi zemích, kde provozuje také devět univerzitních knihoven. V poslední době zavedla tato výjimečná univerzita v rozvojovém světě jednotný systém řízení. Po zřízení nového společného knihovního systému všechny univerzitní knihovny sdílejí své zdroje v různých zeměpisných oblastech Pákistánu, Keni, Tanzanie, Ugandy a Velké Británie. K dispozici je jeden společný katalog, což je velmi výhodné pro meziknihovní výpůjční služby, pracovníci všech těchto knihoven jsou v úzkém kontaktu a pomáhají si navzájem. Univerzita Aga Khan zřídila funkci Hlavní univerzitní knihovník, který je odpovědný za celkový rozvoj a řízení všech univerzitních knihoven, ale má zachovat i specifické odlišnosti knihoven ve velmi rozdílných oblastech, kde univerzita působí. Knihovny poskytují studentům např. přístup ke 12 000 titulům elektronických časopisů a k 60 000 e-knihám. Postupná integrace všech knihoven probíhá již od roku 2011, některé knihovny v Africe začaly teprve postupně využívat katalogizační pravidla apod. Společná integrace knihoven této univerzity byla velice komplikovaná s ohledem na geografickou polohu, kde působí. Naštěstí univerzita vybrala a zaplatila mezinárodní knihovní systém, který se osvědčil v řadě zemí a který zde byl úspěšně aplikován. Díky této soukromé univerzitě se mohou kvalitně vzdělávat i studenti z mnoha rozvojových zemí Afriky.

(*IFLA Journal*, Volume 39, Number 4/December 2013, s. 319–326)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

FEDOROV, Andrej Olegovič. Bibliotečnaja blogosfera : v čem fenomén bibliotečnogo bloga? [Knihovnického blogu?] Moskva: Paškov dom, 2013. 83 s. : il. Biblioteka bibliotekarja.

ISBN 978-5-7510-0557-3

Se K 55014

Chinese librarianship in the digital era / Conghui Fang, with contributions by Hongxia Qiao, Chunjuan Huang and Xiao Zhou. [Čínské knihovnictví v digitální éře.] Oxford: Chandos, 2013. 190 s. : il., grafy, tabulky. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-707-1

Kfe 39.700

JURASCHKO, Bernd. Praxishandbuch Recht für Bibliotheken und Informationseinrichtungen. [Praktická právní příručka pro knihovny a informační zařízení.] Berlin: De Gruyter Saur, 2013. 209 s. : il.

ISBN 978-3-11-025933-9

Kib 39.716

Sítě knihoven

Knihovna Václava Havla : výroční zpráva 2012. Praha: Knihovna Václava Havla, 2013. 61 s. : il., tabulky.

Tp 9.599/B

PATEMAN, John, Ken WILLIMWENT. Developing community-led public libraries : evidence from the UK and Canada. [Rozvoj komunitních veřejných knihoven. Příklady ze Spojeného království a Kanady.] Farnham: Ashgate, 2013. x, 243 s. : tabulky.

ISBN 978-1-4094-4206-6

Sbb 39.558

The Vienna Main City Library / ed. by Monika Reitprecht, text Peter Hiess. [Městská knihovna Vídeň.] Wien: Büchereien Wien, 2013. 18 s. : il.

Tee 9.613/B

WANG, Hanrong, Bethany LATHAM, eds. Academic libraries in the US and China : comparative studies of instruction, government documents, and outreach. [Vysokoškolské knihovny ve Spojených státech a v Číně. Srovnávací studie směrnic, vládních dokumentů a jejich dosahu.] Oxford: Chandos, 2013. xii, 264 s. : il., grafy, tabulky. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-691-3

Tb 39.563

WOOLLS, Blanche, David V. LOERTSCHER. The whole school library handbook 2. [Úplná příručka pro školní knihovny 2.] Chicago: American Library Association, 2013. vii, 167 s. : il.

ISBN 978-0-8389-1127-3

Tf 39.506

KNIHOVĚDA

Gutenberg-Jahrbuch 2013. 88. Jahrgang. [Gutenbergova ročenka 2013.] Wiesbaden: Harrassowitz, 2013. 302 s. : il., faksim.

ISBN 978-3-447-06198-8

X 39.717

Historická exlibris knihoven 2014 / úvodní slovo napsal, výběr exlibris provedl a popisky připravil Milan Humplík. Praha: Národní knihovna České republiky, 2013. 1 kalendář (30 l.)

Xab 39.751

Libri magistri muti sunt : pocta Jaroslavě Kašparové / k vydání připravily Alena Čiřáková, Andrea Jelínková a Milada Svobodová. Praha: Knihovna Akademie věd České republiky, 2013. 430 s. : il., faksim.

ISBN 978-80-86675-24-4

X 39.580

McKITTERICK, David. Old books, new technologies : the representation, conservation and transformation of books since 1700. [Staré knihy, nové technologie. Repräsentace, konzervace a transformace knih od roku 1700.] Cambridge: Cambridge University Press, 2013. x, 286 s. : il.

ISBN 978-1-107-03593-5

Xa 39.554

PRCHAL, Petr. Osířelá díla. Praha: Linde, 2013. 203 s.

ISBN 978-80-7201-919-9

Xd 39.745

Studie o rukopisech XLI, 2011. Praha: Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, 2012. 359 s. : il., faksim.

ISBN 978-80-86495-96-5

Xaa 39.570

INFORMATIKA

BAWDEN, David, Lyn ROBINSON. Introduction to information science. [Úvod do informační vědy.] London: Facet, 2012. xxx, 351 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-1-85604-810-1

Id 39.711

BLUM, Andrew. Z čeho je internet : výprava do nitra světové sítě / překlad Alois Brázda. Brno: Computer Press, 2013. 288 s.

ISBN 978-80-251-3800-7

Ife 39.688

Informační společnost v číslech 2013 : Česká republika a EU / Oddělení statistiky výzkumu, vývoje a informační společnosti ČSÚ. Praha: Český statistický úřad, 2013. 76 s. : il.

ISBN 978-80-250-2350-1

Kqx 9.570/B

KALUŽA, Jindřich, Ludmila KALUŽOVÁ. Modelování dat v informačních systémech. Praha: Eko-press, 2012. 125 s. : il., grafy, tabulky.

ISBN 978-80-86929-81-1

If 39.515

Z POKLADŮ

PEDAGOGICKÉ KNIHOVNY J. A. KOMENSKÉHO V PRAZE

← Malého čtenáře cvičení se ve čtení, myšlení a mluvení (sestavil Vincenc D. Biba)

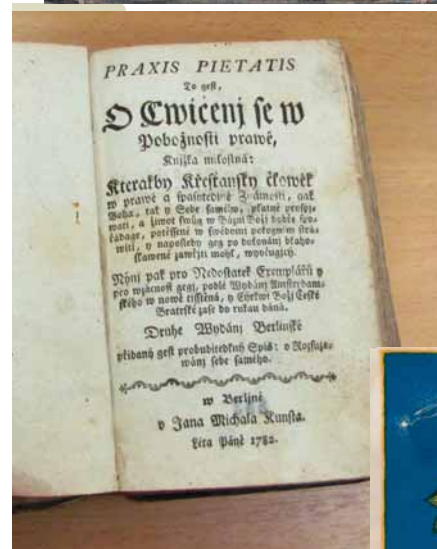

← Orbis pictus (J. A. Komenský)

XXVIII.
Aves campestres et silvestres. PŤactvo polní a lesní. Die Feld- und Waldvögel. Les Oiseaux de campagne et de forêt.

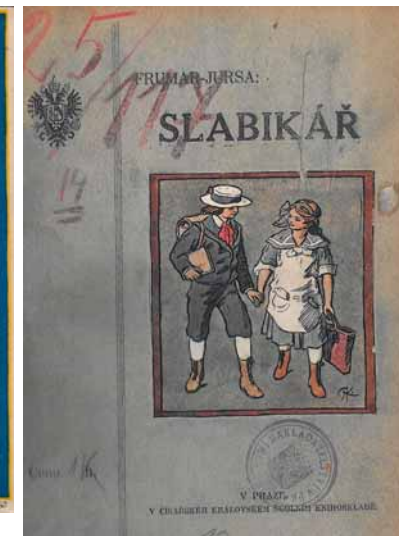
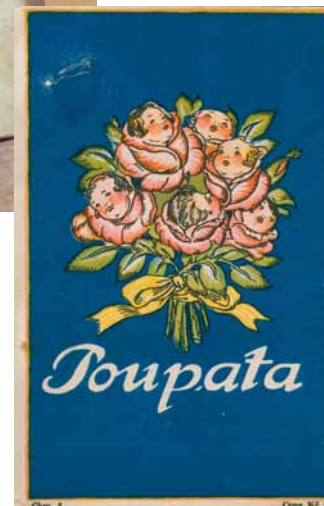
Struthio ¹⁾ est maximus ales;	PŤtros ¹⁾ jest největší pták;	Der Strauss ¹⁾ ist der grösste Vogel;	L'autruche ¹⁾ est le plus grand oiseau;
regulus ²⁾ , mini- mus;	střizlíček ²⁾ nej- menší;	der Zaun- könig ²⁾ der kleinste;	le roitelet ²⁾ le plus petit;
noctua ³⁾ despiciat- simus;	sova ³⁾ nejopovrže- nější;	die Nacht- eule ³⁾ der verächtestste;	la chouette ³⁾ le plus méprisé;
upupa ⁴⁾ sordis- simus;	dudek ⁴⁾ nejne- čistější;	der Wiede- hopf ⁴⁾ der unflähigste;	la huppe ⁴⁾ , le plus sale;

Slabikář
(A. Frumar,
Jan Jursa)

↑ Praxis pietatis
(J. A. Komenský)

Poupata (sestavil
Josef Kožíšek)

ČESKÉ DĚTI JAKO ČTENÁŘI 2013*

* děti ve věku od 9 do 14 let

Co si děti o čtení knih myslí?

- 47 % čtení je zábavné
- 35 % čtení je důležité pro vzdělávání
- 27 % čtení knih je pro mě povinnost
- 26 % čtení potřebuje každý
- 23 % číst mě nutí hlavně rodiče
- 18 % čtení je spíše nuda

Jak často děti čtou knihy?

70 % dětí přečte alespoň jednu knihu měsíčně
30 % dětí nepřečte měsíčně žádnou knihu

Dívky čtou více než chlapci alespoň 1x týdně čte

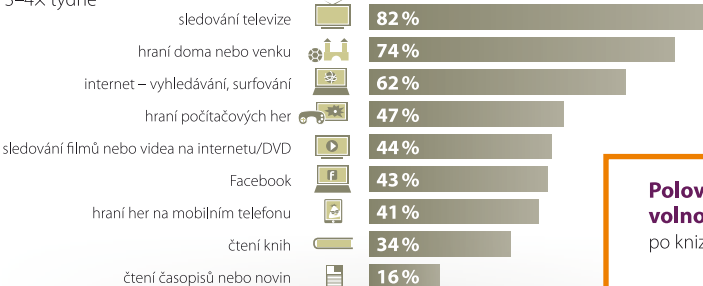

Proč děti nečtou více?

Čemu se tedy děti nejčastěji věnují ve volném čase?

3–4x týdně

Nejoblíbenější knihy

Polovina dětí radí čtení k zábavným volnočasovým činnostem

po knize ale častěji sáhnou, když se nudí

„Já čtu knížky, jak se mi chce. Třeba o prázdninách jsem se hodně nudil, tak jsem četl každý den, ale třeba 2 hodiny nebo tak zase no, když se hodně nudím, když je někdo autem, nebo tak, tak si tu knížku vezmu a přečtu si ji.“

Co ovlivňuje dětské čtenářství?

„Začala jsem číst v první třídě, protože nám odmalicka máma četla v postýlce a tak jsem se těšila, až budu umět ty písničky, takže jsem začala číst brzo.“

RODINA

- děti rodičů – čtenářů mají ke knížkám pozitivnější vztah
- děti rodičů – čtenářů čtou častěji než děti rodičů – nečtenářů
- večerní předčítání pozitivně ovlivňuje vztah dětí ke čtení (12 % dětí však rodiče nikdy nečetli)
- vyšší vzdělání alespoň jednoho z rodičů významně ovlivňuje vztah dětí k četbě

ŠKOLA

- Čtyři nejčastější zdroje četby u dětí:
  - povinná školní četba – 51 % (zhruba 1/3 dětí však nedostává od učitelů žádný seznam doporučených knih)
  - doporučení kamarádů, spolužáků – 50 %
  - doporučení či dárek rodičů 43 %
  - vlastní dětské objevování

VEŘEJNÁ KNIHOVNA

- 50 % dětí navštěvuje knihovnu (minimálně 1x až 2x za půl roku)
- 83 % dětských návštěvníků chodí do knihovny rádo
- 90 % dětí ve svých knihovnách oceňuje hodné knihovnický
- děti nejčastěji do knihovny přivádějí rodiče (52 %) a škola (22 %)

Nejoblíbenější žánry

Setkání s tou „správnou“ knihou je jedním z klíčových momentů pro vztah dětí ke knihám. ☆

Chlapci preferují dobrodružné knížky a komiksy

Dívky preferují knížky o přírodě a zvířatech a pohádky a pověsti

dobrodružné

o přírodě a zvířatech

pohádky a pověsti

komiksy

Zdroj: Výzkum České děti jako čtenáři v roce 2013, MEDIARESEARCH, děti ve věku 9–14 let, N = 1519 respondentů F2F a 39 dětí v rámci Focus Group, Listopad 2013

www.mkcr.cz | www.nkp.cz | www.mediaresearch.cz